

संपादकीय ...

विद्यार्थी हा मातीच्या ओल्या गोळ्यासारखा असतो. त्याला आकार देणारे विविध घटक आहेत. कुटुंबातून आप्तेष्ट, समाजातून नातलग, व्यवहारातून व्यावसायिकांच्या सहवासाने, कधी जीवनानुभवाच्या ठोकरा खारून, तर कधी उपदेशातून या गोळ्याला आकार येत असतो. समाजात सर्वच प्रकरचे मार्ग त्याच्या समोर त्या त्या परीने मोकळे असतात. परंतु, त्याला कोणता मार्ग जवळचा वाटतो त्यानुसार त्याचे आकार घेण्याचे कार्य सुरू असते. महाविद्यालयामध्ये शिकणारा विद्यार्थी सजग असतो. त्याला सभोवतालच्या वास्तवाचे आकलन चांगल्या प्रकारे होत असते. त्याचे हे वय जसे संस्कारक्षम असते, तसेच काहीतरी घडविण्याचे, काहीतरी करून दाखविण्याचेही असते. त्यामुळे आपल्या उज्वल भविष्याविषयीचे स्वप्न त्याच्या डोळ्यात असतात. या सर्व अनुभवाच्या गर्दीमध्ये त्याच्या मनात सुरू असलेली कालवाकालव त्याला अस्वस्थ करित असते. मनातील काही भावना अशा असतात की, त्याविषयी तो कुणाशी मुक्तपणे बोलू शकत नाही. अशावेळी त्याला लेखनाची साथ घ्यावी लागते. मनातील भावना लिहून झाल्या, परंतु प्रकाशित कोठे कराव्यात असा मोठा प्रश्न असतो. कारण नवलेखकांना आपले लेखन प्रकाशित करण्याची संधी फारशी नसते. ही संधी या अंकाच्या माध्यमातून आम्हा सर्व विद्यार्थ्यांसाठी या महाविद्यालयाने उपलब्ध करून दिली, ही फार अभिनंदनीय बाब आहे.

महाविद्यालयामध्ये संपूर्ण वर्षभर विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. वक्तृत्वस्पर्धा, रांगोळीस्पर्धा, गायन स्पर्धा, निबंधस्पर्धा, आनंदमेळावा, पालकमेळावा, काव्यस्पर्धा अशा अनेक प्रकारच्या कार्यक्रमांचे आयोजन करून विद्यार्थ्यांना तयार केले जाते. या स्पर्धेच्या युगात टिकण्यासाठी विद्यार्थ्यांना जीवनाची प्रेरणा मिळण्यासाठी महापुरुषांच्या विचारांचे मंथन करण्यासाठी महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या महापरिनिर्वाण दिनाच्या निमित्ताने नामवंत वक्त्यांच्या द्वारा मार्गदर्शन केले जाते. शिवजयंती, संविधान दिन, मराठी भाषा गौरव दिन, महिला दिन इ. अशा विविध कार्यक्रमांसोबतच विद्यार्थ्यांच्या आरोग्याची काळजी घेणारे कार्यक्रमही महाविद्यालयाच्या वतीने आयोजित केले जातात. या कार्यक्रमांच्या निमित्ताने जे विद्यार्थी त्यामध्ये सहभागी होतात, ज्यांना कलरकोट मिळतात, ज्या विद्यार्थ्यांचे नाव विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत झळकते अशा गुवंत विद्यार्थ्यांचा या महाविद्यालयाच्या वतीने सत्कार केला जातो, त्यांना बक्षिसे मिळतात. या सर्व आठवणींचा ठेवा लेखी आणि चित्ररूपी संग्रहित करण्याचे अनमोल कार्य या परिमलतर्फे केले जाते. यामधून अनेक विद्यार्थी प्रेरणा घेतात. अशा या बहुआयामी अंकाचे मूल्य आपण ठरवावे त्यासाठीच हा अंक आपल्यासमोर ठेवत आहे. या अंकाचे काम करणाऱ्या सर्व हातांचे आणि विशेषतः या अंकाच्या सल्लागार समितीचे समन्वयक प्रा.कैलास वानखडे तथा सर्व सदस्यांचे मनःपूर्वक आभार.

संपादक मंडळ

...अनुक्रमणिका...

लेख	लेखक	पृष्ठ क्रमांक
मराठी विभाग		
स्वच्छतेविषयी जागरूकता	तेजस्विनी गोरले	७
तीज उत्सवामागील वैद्यकीय मूलाधार	वैशाली राठोड	८
बाबा / कष्ट पित्याचे	दीपाली काकड / तुकाराम माने	९
जाणीव / माझ्या मते हे करून बघा	भावना रोड / तेजस्विनी गोरले	१०
सावित्रीमाईचे लेकीस पत्र	आकाश डोंगरे	११
युवकांमुळे देश विकसित होऊ शकतो काय? / आयुष्य	कोमल ठाकरे / शिरीन मो.रफिक	१३
विधिमंडळ : एक अविस्मरणीय क्षण	प्रवीण सावळे	१४
समाजाचा हा मार्ग कोणता?	शिवशंकर बोपुळकार	१६
इच्छा	ऐश्वर्या देशमुख	१७
इच्छा / तू अशी का	सचिन जाधव / शुभम पांडव	१८
तुझ्याविना / मुली	प्रशांत महल्ले / पूनम कवर	१९
जात / ध्येय	प्रशांत हातोले	२०
तुझा भास / वेडेपण...	शुभम् रोकडे	२१
शिक्षण / नववर्षाकरित ईश्वराकडे कामना	किरण कोथळकर / चंद्रकांत गोटेकार	२२
अग्निपंख / रत्न जन्मले जिजाईचे	रेणुका शेटे / नरेंद्र तायडे	२३
आठवण / अभिमान	रविना अंभोरे	२४
पहाट / आईबाबा	दीपाली काकड / पायल भातखडे	२५
नवा जमाना	भावना रोडे	२६
तो बाप असतो	नेहा भांगडिया	१७
मी असाच आहे / नोटबंदी	आकाश डोंगरे / प्रदीप मेटांगे	२८
अतिथी / ग्रामनाथ	प्रदीप मेटांगे / पवन गिरी	२९
हिंदी विभाग		
लाइली बेटी / सुबह	सरवत अंजुम अ. हफीज / सानिया कौसर शे. इब्राहिम	३०
नमक / पेडों के लिए	विनोद मिश्रा / मो. सकलैन महेबूब खान	३१
उठो चलो मेरे साथ / माँ की हार	अब्दुल तौफिक अब्दुल रफिक / सै. इसराईल सै. इस्माईल	३२
जीने का अभ्यास / रास्ता जर्जर बहुत है	सीमाखान अ. हफीज / सै. समीर सै. सलीम	३३
बहुत गहरे हैं पिता / कागज का टुकडा	शेख फैजल शे. इस्माईल / आसिफ अली रजा खान	३४
समाधान / सवालों के घेरे	शोएब अख्तर अब्दुल समद / आसिफ रजा खान	३५
आदि मानव / अच्छा लगता है	गणेश रैदास / शेख रियाज शेख गुलाब	३६
दोहे / अच्छा लगता है	अंकुश मानकर / शेख रियाज शेख गुलाब	३७
ENGLISH SECTION		
Place of Woman in Indian Society	Shirin M. Rafique	38
Be Ambitious / Value of Time	Shirin M. Rafique	39
Secrets of Life	Manisha Wankhade	40
Woman in 21st Century	Geetanjali Choudhari	41
Education / Students life like Cricket	Rupali Giri / Bhagyashree Jumle	43
Children - Lost Freedom	Namira Parveen	44
Save Trees - Save Lives / Live Life As Such	Punam Kawar / Kiran Ingle	45
संस्कृत विभाग		
पर्यावरण प्रदूषणम्	पूनम कवर	४६
परोपकाराय सतां विभूतयः / वर्तमानयुगे स्त्रीशिक्षायां....	मोनिका कुटे	४७
वार्षिक अहवाल - २०१६-१७		४८
चित्र दीर्घा		५३-५६

स्वच्छतेविषयी जागरूकता

तेजस्विनी गोरले
एम.ए १ (मराठी)

'कचरा आहे शत्रू, मानवाचा खरा
म्हणून त्याला नाहीसे करायचा विचार करा
कचऱ्यामुळे वाढते आपली रोगराई
म्हणून स्वच्छता पाळण्याचा प्रयत्न करा'

स्वच्छता ईश्वरी तत्व आहे. वन, सागर, पर्वत, नदी या सर्व गोष्टींना निसर्गप्रदत्त एक सौंदर्य आहे. निसर्गाला या गोष्टींची साफसफाई करण्याची गरज पडत नाही. निसर्गतःच या गोष्टी घाण होत नाही. पण, मनुष्य मात्र या सर्वांना घाण करीत आहे. तसेच, मनुष्य जे काही निर्माण करतो, ते मात्र नेहमीच साफ ठेवण्याची दुरुस्त करण्याची गरज पडते.

महात्मा गांधींनी ज्या भारताचे स्वप्न पाहिले होते, ते फक्त राजनीतीमधील स्वातंत्र्य नव्हते, तर एक स्वच्छ देश याची कल्पना होती. गांधीजींनी गुलामी आणि पारतंत्र्याला तोडून भारताला स्वातंत्र्य दिलं, आता आपलं कर्तव्य आहे की, 'कचरा व त्यापासून होणारी रोगराई' यांना दूर करून भारतमातेला स्वच्छ व स्वस्थ बनवू.

भारताला आपणच आपल्यापासून स्वच्छ व स्वस्थ राहण्यासाठी प्रयत्न करू. सुरुवातीला अपयश येईल, पण माणसाला आयुष्यात अपयश पाहिजेच. त्याशिवाय यशाची

मजाही येणार नाही. अपयशात माणस मजबूत बनतो.

'गांधीजींच्या स्वप्नातील सुंदर भारत
आता आपल्याला घडवायचा आहे,
मोदींच्या योजनेला आपल्याला
उत्स्फूर्त प्रतिसाद द्यायचा आहे,
आपले कर्तव्य निष्ठेने समजून
हा भारत देश आपल्याला घडवायचा आहे
हा भारत देश आपल्याला घडवायचा आहे'

आपण स्वच्छ राहावे, आपले कपडे स्वच्छ असावे, आपले घर स्वच्छ असावे असे सर्वांनाच वाटते. त्याप्रमाणे आपला परिसरही स्वच्छ राहावा यासाठी आपण सर्वांनीच काळजी घेतली पाहिजे. परिसर अस्वच्छ असला, तर रोगजंतूंची वाढ होते व रोगांचा फैलाव होतो. याउलट स्वच्छ परिसर सर्वांना आवडतो, हवाहवासा वाटतो. अशा वातावरणात जीवन जगता येते. खरंच भारतदेश स्वच्छ असेल, तर भारत स्वस्थ होऊ शकेल. म्हणून एकच,

'खूप कचरा झाला, एक झाडू पाहिजे आम्हाला आता एक ,
गाडगेबाबा पाहिजे, गाडगेबाबा पाहिजे!

Clean India –
Be a Divergent

बंजारा समाजातील 'तीज' उत्सवामागील वैद्यकीय मूलाधार

वैशाली राठोड
एम.ए.२ (मराठी)

शहरीकरणामुळे खेड्यातील बहुतेक लोक शहरात राहतात. शहरातील इतर संस्कृतीची भुरळ या लोकांवर पडते. कालांतराने आपल्या संस्कृतीचा विसर या लोकांना पडतो. संस्कृतीच्या प्रगल्भतेचा विसर पडतो. अशीच एक संस्कृती म्हणजे बंजारा संस्कृती आहे. या बंजारा समाजातील तीज उत्सवामागे वैद्यकीय कारण आहे. याचा बंजारा समाजाला विसर पडतो आहे. त्यामुळे संस्कृतीचा न्हास होऊन काळाआड संस्कृती लोप पावते. नावालाच तिचे अस्तित्व राहते.

एकेकाळी दऱ्याखोऱ्यात वसणाऱ्या, गोधन पाळून आपली गुजराण करणाऱ्या बंजारा समाजाची संस्कृती फार प्रगल्भ आहे. या समाजात श्रावण महिन्यात तीज उत्सव साजरा केला जातो. कमारिका आणि स्त्रिया मिळून हा उत्सव साजरा करण्यासाठी जंगलातील सकस काळी माती आणतात. नायक (तांड्याचा प्रमुख) आणि कारभारी यांच्या संमतीने वेळूच्या छोट्या टोपल्यांमध्ये माती टाकून त्यात गहू पेरल्या जातात. सात दिवसपर्यंत या गव्हाला नाचत-गात फेर धरून पाणी टाकले जाते. सातव्या दिवशी तांड्याचा नायक आणि कारभार या टोपल्यातल रोपाची गणगौरव समजून पूजा करतात. तसेच, निसर्गाला सर्जनशीलतेचे प्रतिक मानणारा निसर्गाच्या सान्निध्यात राहणारा हा समाज या दिवशी मातीच्या शंकर-पार्वतीची मूर्ती बनवून त्याची पूजा करतो. आणि यानंतर प्रत्येक मुलगी आपली तीज (टोपलीतील गव्हाचे रोप) तोडून गावातील प्रत्येक व्यक्तीला देते. ही तीज स्त्रिया आपल्या गळ्यातील मंगळसूत्रात गुंफतात, तर पुरुष आपल्या डोक्यावर ठेवतात.

यामागील कारण असे की, श्रावण महिन्यामध्ये पावसाळा असल्यामुळे सूर्याचा सततचा लपंडाव सुरू असतो. त्यामुळे

सूर्यापासून मिळणारे शक्तिवर्धक 'ड' जीवनसत्व शरीराला मिहत नसल्यामुळे पावसाळ्यात थकवा व अशक्तपणा जाणवतो. सूर्यकिरणांच्या अभावामुळे परिसरात किटाणूंचा प्रभाव मोठ्या प्रमाणात वाढतो. मनुष्य हा निसर्गावर अवलंबून असल्याने याचा परिणाम मनुष्यावर दिसतो. या सर्वांचे कारण पावसाळ्यात शरीराची पचनशक्ती बिघडते आणि अशक्तपणा जाणवतो. पचनशक्ती वाढविण्यासाठी आणि शरीरातील थकवा दूर करण्यासाठी भारतीय आयुर्वेदात गव्हाच्या या रोपांचा रस सात दिवस घ्यावा, असे सांगितले आहे.

यावरून हे सिद्ध होते की, बंजारा समाजातील तीज उत्सव साजरा करण्यामागे पावसाळ्यात आलेला थकवा नाहीसा करणे हा हेतू आहे. या तीजेभोवती फेर धरून नाचत-गात बिघडलेली पचनशक्ती वाढविणे आणि या गव्हाच्या अंकुराचारस घेऊन थकवा नाहीसा करणे हा या सणाचा उद्देश आहे.

याप्रमाणे इतरही संस्कृती प्रगल्भ असतात. प्रत्येक सणामागे, उत्सवामागे काहीतरी अर्थ असतोच. हा अर्थ जाणून या उत्सवांना नाच-गाणे एवढ्यापुरते मर्यादित न ठेवता संस्कृतीचे जतन करावे.

***

बाबा

दीपाली काकड
एम.ए. २ (मराठी)

आई, ताई, दादा यांच्यापुढेही एक अतूट नातं असतं. त्या नात्याचं नाव असतं बाबा!

हाताचे बोट धरून चालायला शिकवणारे, कामावरून येताना दररोज खारू घेऊन येणारे, पाठ दुखत असली, तरीही आपल्या मुलाला घोडा बनून खेळवणारे, आजारी पडल्यावर काळजीपोटी उशाशी बसणारे...

आपल्याला हसवणारे आणि खेळवणारे. आईने कधी मारले, तर तिच्यावरच रागावणारे, आपली मुले खूप मोठी व्हावीत म्हणून झटणारे, आपल्या लेकरांसाठी उंच-उंच अपेक्षा बाळगणारे.

वाईट वागल्यावर खूप ओरडणारे. छोटी चूक झाल्यास ती पोटात घालून प्रोत्साहन देणारे. चांगले काम केल्यावर तोंड भरून कौतुक करणारे. परीक्षेत कमी गुण मिळाल्यावर तेवढेच रागावणारे.

सर्वांवर प्रेम करणारे व सर्वांना समजून घेणारे. कधी वेळ आलीच, तर पाठीशी खंबीरपणे उभे राहणारे. बालपणपासून खाल्ल्या त्यांनी परिस्थितीमुळे खस्ता. कितीही संकटे आली तरी गाठला उज्वल यशाचा रस्ता.

आजपर्यंत आपल्या प्रेमळ वागण्याने किती मोठे कर्ज दिले आम्हास मायेचे. कसे ऋण फेडू या जन्मदात्याचे.

***

कष्ट पित्याचे

दूर जाते शेतामंदी
गाडवाटीची पांढण
घास देई पोटभर
काळ्या मातीचं अंगण
काळ्या मातीच्या अंगणी
देही ओघळता थेंब
पिता कष्टाचा पुतळा
नसो देवा कधी लांब
सुगी वावरी पिकाची
रास पडो खळ्यावर

कष्ट पित्याचे अमोल
कुंकू त्यांचं भाळावर
भाळ घामानं भिजला
देह कष्टला, झिजला
पडे शृंगारा विसर
जीव कुशीत निजला
नीज डोळा यावी अशी
स्वप्नी फुलावे शिवार
हात फिरो लक्ष्मीचा
जावं सुखावून घर.....!

तुकाराम माने
बी.ए. २ (मराठी)

जाणीव

भावना रोडे
एम.ए. २ (मराठी)

दिवाणखान्यात टीव्ही आल्यापासून मी बोलणं विसरलो आहे. दारात गाडी आल्यापासून मी चालणं विसरलो आहे.

खिशात कॅलक्युलेटर आल्यापासून पाढे म्हणणे विसरलो आहे. ऑफिसमध्ये एसीत बसून झाडाखालचा गारवा विसरलो आहे.

रस्त्यावर डांबर आल्यापासून मातीचा वास विसरलो आहे. मनालाच इतके श्रम होतात की, शरीराचे कष्ट विसरलो आहे.

कचकड्यांची नाती जपताना प्रेम करायला विसरलो आहे. बँकांतील खातील सांभाळताना पैशाची किंमत विसरलो आहे.

उत्तेजक चित्रांच्या बरबटीमुळे सौंदर्य पाहणं विसरलो आहे. कृत्रिम सेंटच्या वासामुळे फुलांचा सुगंध विसरलो आहे.

फास्ट फूडच्या जमान्यात तृप्तीची ठेकर विसरलो आहे. पॉप रॉकच्या दणदणाटात संगीत समाधी विसरलो आहे.

क्षणभंगूर मृगजळामागे धावतांना सत्कर्मातला आनंद विसरलो आहे. माझीच तुंबडी भरताना दुसऱ्यांचा विचार करणं विसरलो आहे.

सतत धावत असताना क्षणभर थांबणं विसरलो आहे. जागेपणीच सुख जाऊच द्या, सुखानं झोपणेही विसरलो आहे.

साधनांसारखे विनोदही कृत्रिम झाले त्यामुळे खळखळून हसणं विसरलो आहे..... आणि हसणं विसरल्याने जीवनच जगणे विसरलो आहे.

***

माझ्या मते हे करून बघा

कर्ज काढून
सणवार करू नका
दारू पिऊन
धुंद होऊ नका
कष्टाशिवाय
जगू नका
पैशामुळे
माजू नका
मुलाबाळांना
शाळेत घातल्याशिवाय
राहू नका
औताचा बैल व
दावणीची गाय थकली
म्हणून कसायाचे धन
करू नका
म्हाताऱ्या माणसांचा कंटाळा
करू नका
भुकेलेल्यांना अन्न द्या,
तहानलेल्यांना पाणी द्या
जिभेवर ताबा ठेवा
म्हणजे आयुष्य सुंदर वाटेल...

तेजस्विनी गोरले
एम.ए. १ (मराठी)

सावित्रीमाईचे लेकीस पत्र

आकाश डोंगरे

बी.ए. २

शिक्षणाचा पाया रचण्यासाठी तू शिकलीस म्हणून मी घराबाहेर सहन केला दगडधोंड्यांचा मार. विरोधात गेले सासुसाऱ्यांच्या, समाजाच्या आणि आज तू शिक्षित झाल्यावर त्याच दगडधोंड्यांना देव मानतेस. त्यांची पूजा करतेस. अजूनही त्याच दगडधोंड्यांचा नवस, ही का गुरुदक्षिणा माझ्या दगडधोंड्यांचा मार सहन करण्याची...!

अगं! ज्या काळात मुलांना रस्त्यावर टाकून दिलं जायचं, ज्यांना विवाहापूर्वी एखादं बाळ झालं, तर समाज त्यांना जनावरापेक्षाही बेकार वागणूक द्यायचा त्या काळात दुसऱ्यांचं मूल दत्तक घेऊन त्याला स्वतःच्या मुलामुलीप्रमाणे जोपासले. त्यावर योग्य संस्कार करून त्याला डॉक्टर केले आणि मातृत्वाचे पांग फेडले. त्याला कधी मी त्याची जैविक आई नाही याची जाणीव होऊ दिली नाही. आणि तू शिक्षित झाल्यावर व्यवसाय राजकारण, नोकरी करू लागली. आणि या सर्व धावपळीत त्यांच्यासाठी तुझ्यासाठी वेळ नाही. स्वतःच्याच मुलांवर संस्कार करण्यास त्याला जीवन जगण्याचे धडे देण्यास विसरलीस. घराबाहेर शाळा-कॉलेजमध्ये तुझं मूल काय करते याची तुला कल्पना नाही, कारण तुझ्याकडे वेळच नाही. अगं, तू हे सर्व तुझं अस्तित्व टिकून राहावे यासाठी करते, बरोबर आहे. परंतु, तू हे सर्व करत असताना तुझं मूल दिशाहीन होऊन भटकत असते. पारखे झालेत तुझ्या प्रेमाला, आसुसलेत तुझ्या वात्सल्याला. हेच का तू शिकून मिळवलेस?

अगं! पुण्यात जेव्हा प्लेगची साथ पसरली असताना प्लेगच्या संसर्गाने माणसे जेव्हा पटापट मरू लाली तेव्हा घरेच्या घरे, गावच्या गावे ओस पडू लागले. तेव्हा डोक्यावरचा पदर कंबरेला बांधून पडले घराच्या बाहेर प्लेगच्या रुग्णांची सेवा करण्यासाठी. कुठल्याही मोबदल्याची आस न करता. ज्या काळात फक्त माणसेच दिसत, परंतु माणुसकीचा सर्वत्र दुष्काळ पडला होता,

तेव्हा एक माणुसकी म्हणून, माणूसपण जपण्यासाठी अहोरात्र झटले. जे माझे कुणी नव्हते त्या सर्वांसाठी आणि तू या रक्ताचे सासु-सासरे असताना त्यांना म्हातारवयात आसरा देण्याऐवजी वृद्धाश्रमाचा रस्ता दाखवतेस? त्यांची या अशा उतारवयात सेवा करण्याऐवजी तुला त्यांची अडचण होते म्हणून पदोपदी करतेस त्यांचा अपमान, करतेस त्यांची अवहेलना! तू का कधी कोणाची सासू होणार नाहीस? का, तू कधी म्हातारी होणार नाहीस? हाच का तुझा शिक्षण घेण्याचा फायदा झाला आणि वर म्हणून घेतेस स्वतःला “सावित्रीची लेक”? माझी लेक अशी असती का? मी ज्या हालअपेष्टा सहन केल्या त्या यांच्यासाठी का? की माझी लेक अशी परतफेड करीन म्हणून?

कुठलाही देव आला असता, कितीही अवतार घेतले असते, तरी तुझी होत नसती या गुलामीतून मुक्तता. कारण, ज्यांचं कुठलं अस्तित्व नाही तो कसा आला असता?

आज मुक्त झाली म्हणून अशी वागतेस.....! आज जेव्हा तू नोकरीनिमित्त, शिक्षणानिमित्त घराबाहेर पडतेस तेव्हा शिकारी हे आपले जाळे टाकून सावज हेरण्यासाठी टपून बसलेलेच असतात. एवढेच कशाला ज्या ठिकाणी नोकरी, व्यवसाय करतेस त्याठिकाणी सुद्धा तुझा द्वेष करणारे, तिरस्कार करणारे पुरुषरूपी रावण असतातच. तुझं त्यांच्या खांद्याला खांदा लावून काम करणं त्यांना सहन होत नाही. म्हणून तुझ्या कामात आडकाठी आणतात. एवढेच नव्हे, तर तुझे काही वरिष्ठ अधिकारी तुझा शारीरिक, मानसिक छळ करतात. तेव्हा आपल्यावरील अन्यायाविरुद्ध तू सदैव जागृत राहा, तत्पर राहा. आणि तरीसुद्धा एक स्त्री असून दुसऱ्या स्त्रीचा हेवा करतेस. संघटितपणे अन्यायाविरुद्ध लढण्याऐवजी एकदुसरीचे हेवेदावे करतात. एक दुसरीचा तिरस्कार करतात. माझ्या लेकी असून आपापसात भांडतो. एवढंच कशाला माझ्या विधवा लेकीना घरातील

मंगलकार्यात, सण-उत्सवात बोलावण्याचं टाळता. तिच्या त्या विधवापणाला तू अपशकून समजतेस.

अगं! विज्ञानयुगात वावरत असताना किती हा अंधविश्वास, किती ही अंधश्रद्धा! अशा या अंधविश्वास, अंधश्रद्धांविरुद्ध मी केलेलं कार्य तुम्ही विसरल्या का? तुमच्या अशा वागण्याचा फायदा समाजातील पुरुषरूपी रावण उचलतात.

एवढे कार्य करूनही कधी त्यांचे श्रेय घेतले नाही. कधी गर्वाच्या दर्पाचा स्पर्श मनाला होऊ दिला नाही. कारण, सर्व सहन करत होते माझ्या लेकीच्या भविष्यासाठी. तेव्हा तुझ्या सुखासाठी मी खाल्लेल्या खस्ता अशा फुकट घालवू नकोस. तुझं भविष्य सुखी व्हावं म्हणून मी एवढा त्रास सहन केला. आज

तुझं भवितव्य उज्वल असताना त्याला कुठे वेगळं वळण लागू नये म्हणून तुझ्यातल्या या सर्व उणिवा दाखवल्या. त्याचा राग मानू नकोस आणि मी हे तुझ्यावर कोणत्याही प्रकारचे उपकार केलेले नाहीत. तर, माझ्या लेकीसाठी केलेलं हे कर्तव्यच आहे. तेव्हा तू सुद्धा तुझ्या लेकींना, माझ्या नातींना लढण्यासाठी खंबीर कर. कारण, आपली लढाई अजून संपलेली नाही. आपला संघर्ष अजूनही संपलेला नाही.

“तुझी माई सावित्री”

***

युवकांमुळे देश विकसित होऊ शकतो काय?

कोमल ठाकरे
बी.ए. २

हो! तर देशाची प्रगती ही युवकांवरच आधारित असते. मग, देश हा विकसित का नाही? कारण युवक हे वाट चुकले आहेत असं वाटत का तुम्हाला? मला तर वाटतं. कारण 'सैराट' हा चित्रपट अनेकांनी बघितला, पण एकाच दृष्टिकोनातून. ती एक प्रेमबंध गोष्ट आहे. पण, वैचारिक दृष्टिकोनातून विचार केला, तर समाजातील अनेक समस्या अप्रत्यक्षपणे त्या निर्मात्याने आपल्यासमोर मांडल्या आहेत. जसे जातिभेद, या समस्येला किती महत्त्व दिले आहे.

सरकारने आंतरजातीय विवाहाला मान्यता दिली, पण लोकांनी ते फार प्रमाणात स्वीकारलं नाही. माणूस हा जात पाळण्यासाठी मानवता ही जात विसरत आहे आणि क्रूरतेकडे चालला आहे. युवकांनो, खरंच तुम्ही असा विचार केला आहे का?

युवा पिढी ही वास्तववादी व वैचारिक असावी. युवक हे कुठल्याही अशक्य गोष्टीला शक्य करू शकतात. जसं, अमेरिकेचा युवक आणि भारतातील युवक दोन्ही देशातील व्यक्तीच आहेत. पण, चांगल्या गुणांत अमेरिकेतील युवक पुढे आहे. जसं, मोबाईलचा उपयोग हे चांगल्या कामासाठी करतात आणि भारतातील युवक त्याच मोबाईलचा उपयोग वाईट कामांसाठी करतात. दोघांमध्ये ही तफावत असल्यामुळे अमेरिका हा देश विकसित आहे. आणि भारत हा विकसनशील आहे. देशाला विकसित हे युवकच करू शकतो का?

***

आयुष्य

आयुष्य छान आहे
थोडे लहान आहे
रडतोस काय वेड्या
लढण्यातच शान आहे
काट्यातली फुलांची
झुलती कमान आहे
उचलून घे हवे ते
दुनिया दुकान आहे
जगताना आयुष्य
कधी हसावं,
तर कधी रडावं लागतं
सुंदर धबधबा होण्यासाठी
पाण्यालाही उंचावरून पडावं लागतं.

शिरिन मो.रफिक
बी.ए. ३

विधिमंडळ : एक अविस्मरणीय क्षण

प्रवीण सावळे

एम.ए.२

महाराष्ट्र राज्याच्या नागपूर येथे दरवर्षी होणाऱ्या हिवाळी अधिवेशन कालावधीत राष्ट्रकुल संसदीय मंडळ, महाराष्ट्र शाखेच्यावतीने दिनांक ०७ ते १४ डिसेंबर २०१६ या दरम्यान राज्यातील ११ विद्यापीठातील 'राज्यशास्त्र व लोकप्रशासन' या विषयांचा पदव्युत्तर स्तरावर अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी 'संसदीय कार्यप्रणाली व प्रथा' या विषयांबाबत एक संसदीय अभ्यासवर्ग आयोजित करण्यात आला होता. यावर्षी आयोजित करण्यात आलेला हा ४६ वा संसदीय अभ्यासवर्ग आहे. या अभ्यासवर्गाच्या माध्यमातून संसदीय शासन प्रणालीची विद्यार्थ्यांना जवळून ओळख करून दिली जाते. तसेच, प्रातिनिधिक लोकशाहीतील संसदीय शासन पद्धतीमध्ये जनतेच्या अमूर्त कल्पनांना मूर्त स्वरूप प्राप्त करून देण्याचे कार्य जनतेच्या प्रतिनिधींमार्फत होत असते. ही कामकाजाची पद्धत आम्ही आजपर्यंत पुस्तकांमध्ये सैद्धांतिक रूपाने वाचत आलो, परंतु प्रत्यक्षरित्या मुख्यमंत्री, इतर मंत्री व प्रतिनिधी हे एखाद्या विधिनियमांची निर्मिती कशाप्रकारे करतात? त्यावर विचारविनिमय, चर्चा इ. बाबी अगदी जवळून सभागृहात बसून अनुभवता आले, हा योग म्हणजे प्रत्यक्ष सुवर्णयोग होय.

दि.७ डिसेंबर २०१६ रोजी विधानसभा अध्यक्ष श्री.हरिभाऊ बागडे, विधान परिषद सभापती श्री. रामराजे नाईक निंबाळकर, प्रधान सचिव डॉ. अनंत कळसे, आमदार अॅड. आशिष शेलार यांच्या उपस्थितीत राज्याचे मुख्यमंत्री मा. देवेंद्र फडणवीस यांनी राष्ट्रकुल संसदीय मंडळाच्या ४६ व्या अभ्यासवर्गाचे उद्घाटन केले. आणि विधानसभा सभागृहासमोरील मुख्य प्रवेशद्वारासमोर सर्व विद्यार्थी, प्राध्यापक आणि इतर मान्यवरांचे एकत्रित छायाचित्र काढण्यात आले. दि. ७ ते १४ डिसेंबर या कालावधीत रोज सकाळी ८ ते ११ या तीन तासांत विधान परिषद सभागृहात अनेक मान्यवरांनी मार्गदर्शन केले. प्रामुख्याने अध्यक्ष हरिभाऊ बागडे, अर्थमंत्री सुधीर मुनगंटीवार, महिला व

बालविकास मंत्री पंकजा मुंडे-पालवे, प्रधान सचिव डॉ. अनंत कळसे, विरोधी पक्षनेते श्री.धनंजय मुंडे, श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील यांनी अनुक्रमे खालील विषयांवर मार्गदर्शन करून आपल्या अनुभवाची शिदोरी अलगदपणे उलगडली व आम्हाला मंत्रमुग्ध करून सोडले.

- १) विधिमंडळ : जनतेच्या इच्छा आकांक्षांच्या अभिव्यक्तीचे व्यासपीठ.
- २) अर्थसंकल्पाची प्रक्रिया.
- ३) संसदीय कार्यप्रणाली व लोकशाही संवर्धनासाठी युवक चळवळीचे योगदान.
- ४) भारतीय संविधानासंदर्भात जगातील राज्यघटनांचे तुलनात्मक विश्लेषण.
- ५) संसदीय लोकशाहीत सत्तारूढ आणि विरोधी पक्षाचे महत्त्व आणि स्थान
- ६) विविध संसदीय आयुधे व त्याची परिणामकारक अंमलबजावणी. इ.विषयांवर व्याख्याने आयोजित केली होती.

राष्ट्रकुल संसदीय मंडळाच्या ८ दिवसांच्या अभ्यासवर्गात दि. १० डिसेंबर म्हणजे जागतिक मानवाधिकार दिनी 'आनंदवन' ता. वरोरा, जि. चंद्रपूर या ठिकाणी एकदिवसीय अभ्यास सहल गेली. ज्या व्यक्तींना समाजापासून दूर केले गेले त्यांचे अधिकार हिरावून घेतले अशा व्यक्तींना जीवन जगण्याचा अधिकार मिळवून देण्याचे कार्य श्री.बाबा आमटे यांनी केले. आनंदवनातील विकसित झालेली विविध साधने, तेथे राहणाऱ्या व्यक्तींची जीवन जगण्याची पद्धती, त्यांच्या अंगी असलेले विविध गुण आणि हस्तकलेतून निर्माण केलेल्या वस्तू पाहून त्यांच्यासोबत संवाद साधण्याचा योग आम्हाला जागतिक मानवाधिकार दिनी

मिळाला. ही जणू आमच्यासाठी एक पर्वणीच होती. दि. ७ ते १४ डिसेंबर २०१६ या कालावधीत विधान परिषदेमध्ये भारतातील संसदीय लोकशाही कशापद्धतीने कार्यरत आहे, कार्यकारी मंडळावर कसे नियंत्रण ठेवते, त्यासाठी कोणकोणत्या आयुधांचा वापर केला जातो, अर्थसंकल्पाची प्रक्रिया, विधिमंडळाची समिती पद्धत, कायदा तयार करण्याची पद्धत इ.बाबतची प्रत्यक्ष माहिती नामांकित संसदपटू व तज्ज्ञांच्या व्याख्यानांमधून तसेच सभागृहाच्या प्रत्यक्ष कामकाज अवलोकनाद्वारे आम्हाला मिळाली. आणि दि. १४ डिसेंबरला मा. सभापती व मा. अध्यक्ष यांच्या शुभहस्ते सर्व विद्यार्थी आणि प्राध्यापकांना प्रशस्तिपत्रांचे वितरण करून अभ्यासवर्गाचा समारोप झाला.

दिवसांपैकी सात दिवस विधान परिषद सदस्य (आमदार) या खुर्चीवर जवळपास तीन तास बसण्याची एक अद्भुत संधी मिळाली होती. या सभागृहात खुर्चीवर बसण्याच्या आशेने कित्येक कोटी रुपयांची उधळपट्टी करून प्रतिनिधी येथे पोहोचण्यासाठी आटापिटा करतात. तरीही त्यांना सहजपणे अशाप्रकारची संधी मिळत नाही. परंतु, ही संधी आम्हाला मिळाली ही जणू आमच्यासाठी एक प्रकारची शिदोरीच होय. आणि ही शिदोरी मला मिळवून देण्याचे संपूर्ण श्रेय मी माझ्या महाविद्यालय आणि राज्यशास्त्र विभाग यांना देतो आणि त्यांचे आभार व्यक्त करतो.

***

राष्ट्रकुल संसदीय मंडळाच्या या अभ्यासवर्गात सतत आठ

प्रवीण साहेबराव सावळे हा विद्यार्थी नागपूर (विधानभवन) येथे हिवाळी अधिवेशनात अभ्यासदौऱ्याच्या निमित्ताने सहभागी झाला होता. भेटीचा दिनांक १४ डिसेंबर २०१६

विधानसभा अध्यक्ष - हरिभाऊ बागडे ,

विधानपरिषद सभापती - रामराजे नाईक-निंबाळकर

प्रधानसचिव विधिमंडळ - डॉ. अनंत पळसे

विद्यार्थी - प्रवीण सावळे-डावीकडून दुसरा

समाजाचा हा मार्ग कोणता?

शिवशंकर बोपुळकार

बी.ए.१

आपण समाजात कित्येक वेळ पाहातो लोकांना अंधश्रद्धेचा बळी पडताना व आपल्यालाही वाटते की, हे चुकीचे आहे. पण, आपण त्यावर लक्ष देत नाही. असाच माझा एक प्रसंग!

मी प्रथमच शिकण्यासाठी अमरावतीहून अकोल्यात आलो. वडिलांची अकोल्यात बदली झाली होती व मला शिकण्याला सुरुवात सुद्धा. शाळेचा हा पहिला दिवस, मी सर्वात पुढे बसलेलो होतो. माझी कोणाशीच ओळख नव्हती.

शिक्षक वर्गात आले. त्यांनी बोर्डवर वर्ग ८ वा, विषय आणि दिनांक लिहिली व नंतर परिचय करून दिला. मला आठवते की, ते सर शिस्तीमध्ये कडक व काहीवेळ विनोदही करायचे. आधीचे काही दिवस खूप एकटेपणात गेले. नंतर मित्र बनू लागले व कुठेतरी मनात दुःख होतेच, ते म्हणजे आधीच्या मित्रांचे.

अभ्यासापेक्षा खेळांत मन होते. तसेच, खेळात मज्जा पण यायची. मात्र, अभ्यासाचा कंटाळा यायचा. त्यानंतर काही दिवसांनी आमच्या मराठीच्या सरांची बदली झाली. ते जाताना विद्यार्थी खूप रडले व मलापण दुःख झाले.

त्यांच्या ठिकाणी नवीन शिक्षक येणार होते. आम्हाला चिंता होती की, ते नवीन शिक्षक कसे असणार? त्यानंतर एक महिन्याने नवीन शिक्षक आले, हे मुख्याध्यापकांनी आम्हाला सांगितले. हे कानावर पडताच सर्वांच्या तोंडावर बारा वाजले. राष्ट्रगीत झाल्यानंतर मराठीचा पहिलाच तास. सर वर्गात आले आणि आल्याबरोबर सर्व उभे राहिले.

सरांनी आम्हाला नावं विचारली व त्यांनीही त्यांचे नाव सांगितले. ते आम्हाला मराठी अगदी मनापासून शिकवायचे. कथेप्रमाणेच जसेकाही आमच्या डोळ्यासमोर ते घडत आहे. आमचे मराठीचे शिक्षक अगदी प्रेमळ स्वभावाचे होते. त्यांच्या शिकवण्याच्या पद्धतीमुळे व स्वभावामुळे आम्हाला अभ्यासात

हुरूप व उत्साह येऊ लागला.

तासिका ऑफ असताना आमच्या गप्पागोष्टी रंगायच्या. काही विद्यार्थी गावाहून शिकायला आलेले असयचे. त्यांना आम्ही त्यांच्या गावाविषयी विचारायचो व तेही सांगायचे. अशाच गप्पागोष्टींमध्ये एकदा ट्रीपला जाण्याचा निर्णय झाला. आम्ही सर्व मित्रांनी सरांकडे हा विचार मांडला. पण, सरांनी परीक्षेची वेळ पाहून नकार दिला व म्हणाले, “आपले पेपर जवळ येत आहेत. पेपर झाल्यावर जाऊ. ज्याला परीक्षेत चांगले गुण मिळतील त्याला बक्षीस!” असे म्हणून विषय मोडला. त्यानंतर आमच्यामध्ये स्पर्धा लागली व नवीन ताणसुद्धा आला. परीक्षा झाली आणि डोक्यावरील वजनही कमी झाले.

मग सरांना आठवण देण्याच्या उद्देशाने आम्ही सरांकडे गेलो. पण, सरांनी त्या आधीच सहलीला जाण्याचे सांगितले. नंतर राहिला प्रश्न तो कुठे जायचे? कोणी अजिंठा सांगायचे, तर कोणी चिखली सांगायचे.

आम्ही एकमत करून नांदुरा ठरवले व सरांनीही नकार दिला नाही. त्यामुळे नांदुरा पक्के झाले. ठरवलेल्या मे महिन्याच्या २ तारखेला आम्ही सर्व मित्र गोळा झालो. सर्व आवश्यक वस्तू व कपडे घेऊन शाळेमध्ये आलो. गाडीत बसलो व सकाळीच नांदुरा रस्त्याने... गाडीमध्ये गाणी म्हणत, जोक्स करित सर्व नांदुर्याकडे. पण, कोणाच्याच मनात नसलेली घटना म्हणजे आनंदामध्ये अडथळा येण्याची. खामगाववरून पाच कि.मी. वर गाडी बंद पडली. नांदुरा व त्यातील हनुमान फक्त पंधरा किलोमीटर राहिला होता.

मग काय, सर्व खाली उतरलो. उन्हाळ्यातील मे महिन्यात बसणारे चटके. काही वेळाने सरांच्या विचारात असलेले गाव आठवले व सर म्हणाले, “चला विद्यार्थ्यांनो, देवाचे दर्शन घेऊन येऊ.” ते गाव जवळच असलेल्या नदीकाठी होते. त्या

गावातील नदीच्या काठी एक मंदिर होते, ते म्हणजे महादेवाचे. हे गाव मी कधीही पाहिले नव्हते. आम्हाला आधी आनंद झाला, कारण नदी म्हणून चांगले ठिकाण. पण, तिथे पोहोचताच चित्र वेगळेच. नदीला पाणी नव्हते व गावातही पाण्याचा पत्ता नाही. पाणी विकणे चालले होते. मनुष्याला व जनावरांना प्यायला पाणी नाही. ते पाहता-पाहता महादेवाच्या मंदिरात गेलो. पण, तिथे काय! दर्शन झालेच नाही.

कारण, देवाला मंदिरात बंद करून मंदिरात पाणी भरले होते. आम्ही कितीवेळ मंदिराचेच निरीक्षण करीत बसलो. माझे मित्र व मी जोक्स करीत म्हणालो, “देव आंघोळ करीत आहे, देव पाणी पीत आहे.”

हसता-हसता मला एक भिकारी दिसला. तो त्या मंदिराच्या एका बंद पाईपातील निघणारे एक-एक थेंब पाणी जमा करून पीत होता. मला हे पाहून खूप वाईट वाटले व मला दुःखही झाले. भारतात जिवंत लोकांना पाणी नाही, पण दगाडाच्या देवाला मात्र विकत आणून पाणी!

तेवढ्यात मंदिरातील एक पुजारी त्याला ओरडत म्हणाला, “दूर हो... त्या पवित्र मंदिरापासून!” व त्या भिकाऱ्याला ढकलले. हे चित्र पाहून माझ्या हृदयाचे पाणी झाले. मला दया आली. मी माझ्याजवळ असलेले पाणी त्याला दिले व त्याने ते पिले. पाणी पिल्यानंतर त्याने मला हात जोडले. मीपण म्हटलं, “राहू द्या काका.” तेवढ्यात सर आले व शाबासकी देऊन म्हणाले, चल, उशीर होत आहे.

आम्ही मग निघालो. पण, माझ्या मनात तोच विचार सतत येत होता की, आपला समाज हा कुठल्या दिशेने, कोणत्या मार्गाने जात आहे?

या घटनेनंतर मला या समाजातील काही अंधश्रद्धा असलेल्या लोकांचा व त्यांच्या अंधश्रद्धांचा खूप राग येत होता. कारण, भारताला स्वतंत्र होण्यास किती वर्षे झाली, तरीही हा समाज अंधश्रद्धेतून मुक्त, स्वतंत्र झालाच नाही.

***

इच्छा

ऐश्वर्या देशमुख
बी.एससी. १

“बस, मी मरणार तेव्हा
माझ्या देहावर माहेरची साडी म्हणून तिरंगा असावा,
असे आयुष्य जगायचे आहे!”

इच्छा

एकच स्वप्न बाबांनी पाहिलेलं
संपूर्ण भारत एकत्र बांधलेलं
आहे हा देश तुझा जखमी पडलेला
स्तब्ध होऊन राहून का तू थांबलेला
रस्ता कोणत्या वळणावर वळतोय
वेळ निर्णयासोबत तुम्हाला सांगतोय
पंजाब, सिंध, गुजरात, मराठा, द्राविड
उत्कल, वंग गाठायची तुला जयगाथा
हो जागा ओ भारत भाग्यविधाता
एच स्वप्न बाबांनी पाहिलेलं
संपूर्ण भारत एकत्र बांधलेलं
हे नाजूक स्वप्न फक्त सुरक्षा मांगलेल
मनात अपेक्षा घेऊन हळूच तुम्हाला सांगलेलं
व्हा उभे प्रयत्न आतुरतेने वाट पाहतोय
नका झाकू डोळे असा देश तुम्हाला बोलतोय
तव शुभ नामे जागे, तव शुभ आशिष मागे
गाये तव जयगाथा
हो जागा ओ भारत भाग्यविधाता
एकच स्वप्न बाबांनी पाहिलेलं
संपूर्ण भारत एकत्र बांधलेलं

सचिन जाधव

बी.ए. २

तू अशी का

तू जवळ नाही
यापेक्षा दुःख कोणते आहे
आठवणीत गुंतलो तुझ्या असा
कि प्राण हरवला माझा जसा
नव्हतो कधी तुझ्यापासून दूर
पण, नेहमी अश्रूंनी दाटले होते माझे सुर...
समजूत घायचीस अशी तू मला
मी एकटाच उरलोय जसा जगात प्रिय तुला
तुझं पाहणं नेहमी असायचं गं वेगळं
पण, त्यातल्या वेदना सांगायच्या मला सगळं
वेडेपणावर माझ्या हसायचीस तू नेहमी
पण, तुझ्या डोळ्यातलेच अश्रू
का लपवायचीस नेहमी
त्रास घायचो जेव्हा मी तुला
हसत खेळत का सहन करायचीस मला
मैत्री म्हणजे काय असतं
खरंच माहीत नव्हतं मला
मैत्रीच्याही पलीकडे
जगणं शिकवून गेलीस तू मला

शुभम पांडव

बी.ए. १

तुझ्याविना

तू नव्हतीस आयुष्यात तेव्हा
प्रेम करायचे सगळे माझ्यावर
घरात लाडका होतो मी
तो दिवस, त्यातला गारवा होता काही वेगळा
तू आलीस माझ्या आयुष्यात आणि
प्रेमाची फुलं केली गोळा
नकळत आली तू जवळ माझ्या
कळत नव्हतं मैत्री की प्रेम होतं माझ्या मनात
हरवलंय काहीतरी हे समजत होतं मला
पण, तू आलीस की चुकतो का ठोका
हे आजही कळत नाही,
जगणं म्हणजे नेमकं काय?
हे कळायचं नाही मला,
पण प्रेमात तुझ्या
मरण प्रत्येक क्षणी येतं मला...

प्रशांत महल्ले
बी.ए.३

मुली

घरामध्ये जेव्हा मुलगी बोलते
आणि बोलतच राहते तेव्हा
घरातील प्रत्येकजण म्हणतो,
“तोंड दुखत नाही का तुझे?
किती बडबड, बडबड!”
आणि
जेव्हा मुली शांत असते,
तेव्हा आई म्हणते,
“बरी आहेसस ना तू?”
वडील म्हणतात,
“आज घरामध्ये एवढी शांतता का बरं?”
भाऊ म्हणतो, “रागावलीस का?”
आणि
जेव्हा ती सासरी जाते,
तेव्हा सगळे म्हणतात,
“असं वाटतं घराची शोभाच गेली!”
मुलगी म्हणजे भावना, मोहकता,
गोडवा आणि प्रामाणिकतेला समर्पित व्यक्ती!
मुलींना मुलगी असण्याचा व ज्यांना मुलगी आहे
त्यांनी गर्व बाळगला पाहिजे.
तिचे अस्तित्व कधीच विसरता येणार नाही
व तिची अनुपस्थिती बेचव जीवनसारखी असते!!

पूनम कवर
बी.ए.३

जात

ध्येय

जे जात नाही ते जात
माणुसकीच्या नात्याला
कालीमा फासणारी ती जात
प्रत्येकाच्या ओठावर लावली जाते,
जातीय भेदे नष्टचा नारा
ते जात, जे जात नाही ते जात
प्रत्येकाच्या कपाळावर टाकला
हा शिब्रू तीच आहे ही जात
नोकरीच्या मागे पळून दमतो
आरक्षणामुळे बुबूखा खातो
ती जात, जे जाता नाही ते जात
राजकारण करतात या जातीचे
ती जात, सामान्य मनुष्य
रखडला जातो या जातीय
राजकारणात ती जात,
जे जात नाही ते जात
आयुष्याच्या वाटेवर,
नाबाला प्रत्येकाच्या वाट्याला
आली ती जात.
माणुसकीच्या मधात दुरावा
आणते ती जात.
जे जात नाही ते जात.

प्रशांत हातोले
बी.ए. २

ध्येय मला गाठायचं आहे
ध्येयाच्या वाटेवर जाताना
प्रत्येक पावलाला काटे मला
टोचतात, तरी मला मागे
न पाहता पुढेच जायचं आहे
पण, ध्येय मला गाठायचं आहे
प्रत्येक पावलावर जखमाच पडतात
हे जखमा पुढे घेऊन मला जायचं आहे.
जे माझे ध्येय आहे, हे
ध्येय मला गाठायचं आहे.
प्रत्येक वळणावर काहीतरी
नवीन घडणारच आहे
जुन्या जखमांना पाठ दाखवून
पुढे मला जायचं आहे
पण, ध्येय मला गाठायचं आहे
प्रत्येक आव्हानाला समोर
जावंच लागणार आहे
ध्येय मला आत्मसात करायचं
आहे. पण, ध्येय मला गाठायचं आहे

प्रशांत हातोले
बी.ए. २

तुझा भास

वेडेपण...

जेव्हा-जेव्हा मनाला
तुझी आठवण येते
प्रत्येक क्षण
तुझीच चाहूल देऊन जातो
भास होतो गं प्रत्येक वेळेस
कि ती इथंच कुठं आहेस
नजर शोधते, तर माहिती नाही
तू कुठं निघून जातेस
वेडा झालोय गं तुझ्या प्रेमात
कारण कुठंही तूच दिसतेस
फुलांच्या पाकळ्यात तर
कधी चंद्राच्या चांद्रण्यात
तुझाच भास होतो
न सुटणारं कोडं आहेस तू
जे सोडवायच्या मन
नेहमी प्रयत्नात असतं
तुझ्या प्रेमात मन
इतकं हरवलंय
मलाही कधी-कधी
ते सापडत नसतं

शुभम् रोकडे
बी.ए.१

नजर सतत शोधते तुला
न दिसलीस तू दुखावते मला
पावलेही थांबत नाहीत
डोळे नि मनाचा एकच ध्यास
फक्त शोधणं तुला
दिसलीस तू... तर...
तुझ्याचकडे बघणं
चुकून हसलीस तर जसं देव पावला
मग सतत एकच प्रयत्न
भेटणं तुला नि खूप बोलावं तुझ्याशी
मनाला तेव्हा वाटते भीती
कधी सोडून तर नाहीना जाणार ती
असं हे वेडेपण
जे सावरल्या सावरत नाही
डोळे नि पावले सोबती त्याचे
जे तू दिसल्यावाचून थांबत नाही
एकटेपण हे तर खास
मनाचे सोबती
जे तुला बघण्याची
नेहमी देते युक्ती
बहाणा करून कसं भेटावं तुला
की ज्यामुळे दिसशील तू
नि मिळेल तूमी मनाला

शुभम् रोकडे
बी.ए.१

शिक्षण

आजच्या युगात शिक्षणाशिवाय
काहीही नाही !
शिक्षण आहे सर्व काही
तसं म्हटलं, तर आयुष्य संपलं
तरी शिक्षण संपत नाही
कितीही शिकलं तरी शिक्षण
संपत नाही
जगात आहे ज्ञानाचा सागराएवढा साठा
त्यातूनच निघतात संधीच्या वाटा
कोणत्याही गोष्टीमध्ये असते
एक शिकवण
व कोणतीही कृती करताना
राहते ते आठवण
शिक्षणामधून फायदा मिळतो अपार
शिक्षणामुळे आपले स्वप्न होते साकार
शिक्षण म्हणजे अभ्यासच नाही
ते असतं ज्ञान, अनुभव,
मनोरंजन आणि कला
शिक्षणाचा आधार आहे हा
सगळा आम्हाला

किरण कोथळकर
बी.एससी.१

नववर्षाकरिता ईश्वराकडे कामना

वर्षामागून वर्ष येतात,
तसे २०१७ नवे वर्ष आले
मनातील संकल्प-इच्छांना नवे उभार आले
पुन्हा जुन्याच देव्हान्यात नवे प्राण फुंकले
ईश्वराला म्हटले,
दुरुस्त कर जे मागच्या वर्षी घडले...
नव्या वर्षात तरी येऊ दे सुखाची लाट
आतंकवादी, देशद्रोह्यांची पहिले लागू दे वाट...
इथे प्रत्येकालाच मिळू दे पोटभर भाकर
अन् या भयाण थंडीत, अंधरुण,
पांघरायला वाकळ...
माझ्या देशाच्या सैनिकाचे थांबू दे रक्त
प्रत्येक बेरोजगाराला संधी मिळू दे फक्त
नोकरदाराला लावतोय वेतन आयोग सातवा
देवा कष्टकरी, गरीब, शेतकरी,
शेतमजूर तर आठवा
कष्टकऱ्यांच्याही घामाला द्या हो मोल
तेव्हाच साधणार हा आर्थिक समतोल...
गरीब-श्रीमंत कमी होऊ दे दरी
तेव्हा कुठं होईल कॅशलेस इको-नॉमी
देवा, प्रत्येकाला दे त्याच्या जबाबदारीचे भान
आई, बहीण तुलाही आहेत,
याचं राहू दे भान
नवीन वर्षात जगात शोभून दिसू दे
माझा हिंदुस्तान
एवढंच दे तू आज तुझ्या
लेकरांना वरदान....

चंद्रकांत गोटेकार
बी.ए.१

अग्निपंख

आकाशात गरुड झेप घ्यायची आहे
फार फार उंच क्षितिजापर्यंत उडायचे आहे।।धृ।।

उद्विष्टाचा मार्ग फार खास
नित्य असावा ध्येयाचा ध्यास
संकटात धीट राहायचं असतं
उगाच खचून जायचं नसतं
अंधार झाल्यावर सुरवाची सकाळ येते
हे जीवनचक्र असंच सुरू राहते
अपयश आलं तर रडायचं नसतं
यशातही जमिनीवर राहयचं असतं
उद्विष्टाचे मार्ग फार गुंतागुंतीचे असतात
समाजाच्या फार चालीरीती राहतात
तरीही आपण गंभीर राहायचं असतं
आपल्या ध्येयाकडे चालत राहायचं असतं।।

रेणुका शेते
बी.एस.सी. १

रत्न जन्मले जिजाईचे

रत्न जन्मले जिजाईचे
शिवनेरी किल्ल्यावर सुपुत्र शहाजीराजांचे
स्वप्न रंगले जिजाईचे
पाहत होते डोळ्यांमध्ये शिवबांचे
देत होते शिकवण वीरगिरीचे
दाखवीत होते छल ते मोघलांचे
रत्न जन्मले जिजाईचे ।।१।।

राहिले धीर ते जिजाईच्या प्रोत्साहनाचे
घेतले शस्त्र शिवरायांनी छलाला लढा देण्याचे
झुंज घेतली हिंदी स्वराज्याची
ठेवली शान ते मर्द मराठ्यांची
गर्जना सिंहाची करुनी गाजवील होती
सेना विजयाचे नारे
रत्न जन्मले जिजाईचे।।२।।

एक-एकी किल्ल्यावर गाडुनी ते शानाचे भगवे झेंडे
तोडीत होते ते हुकुमत गाजविणाऱ्यांचे बंडे
रणांगणाच्या मैदानी घडवीत होते
इतिहास शिवराय
शस्त्र टाकुनी, चातुर्य दाऊनी
स्थिर खंबीर लढा देऊनी
रत्न जन्मले जिजाईचे।।३।।

हास्य करीत होते सेनेचा उत्साह पाहुनी
रयतेच्या हृदयामध्ये प्रेरणा दाऊनी
प्रेम असे दिले मायभूमीशी
पुन्हा यावे रत्न जिजाईच्या जन्माशी
धन्य होते ते वीर सुपुत्र
जिजाईचे वीर शिवाजी

नरेंद्र तायडे एम.ए. १

आठवण

अभिमान

कालीज माझे असले, तरी
धडकन तुझीच आहे
स्पंदन माझे असले, तरी
श्वास तुझाच आहे
रक्त माझे असले तरी
रंग तुझाच आहे
पाऊल माझे असले तरी
बाट तुझीच आहे
डोळे माझे असले तरी
स्वप्न तुझेच आहे
एकांत माझा असला तरी
आठवण तुझीच आहे
ओठ माझे असले तरी
हास्य तुझेच आहे
शब्द माझे असले तरी
नाव तुझेच आहे

रविना अंभोरे
बी.ए.३

दृष्टी असूनही
होता दृष्टिहीन
शब्द असूनही
होता शब्दहीन
श्राव्य असूनही
होता श्राव्यहीन
सत्याच्या प्रकाशात
होती निशा
डॉ.आंबेडकरांनी दिली
न्यायाची दिशा
दलितांचा कैवारी
तुझा आहे अभिमान
हे भारतरत्ना तुला
कोटी कोटी प्रणाम!

रविना अंभोरे
बी.ए.३

पहाट

रम्य पहाटेच्या वेळी
मृगजल साचते नैनी
पक्ष्यांचा किलबिलाट ऐकू कानी
का न आठवावी सूर्याची कवली सावली
मनात आले त्यावेळी ही पहाटे
रोज यावी जीवनी
दुबिंदूंचे पडले सडे
खुलता कळी लाजली झाडे
मन हे भुलले वेडे
धरती हिरवा पाचू पडे
क्षणात कोंबडे आरवले गडे
घरच्यांवरती प्रभाकराचा प्रकाश पडे
पक्षी खुराड्यातून दाण्यासा चहुकडे फिरे
शांततेचा पक्षी पहाडांवरती फिरे
अशी रम्य पहाटे रोज जीवनी घडे

दीपाली काकड
एम.ए.२ (मराठी)

आईबाबा

आईने बनवलं , बाबांनी घडवलं
आईने
शब्दांची ओळख करून दिली
बाबांनी
शब्दाचा अर्थ समजवला
आईने
विचार दिले,
बाबांनी
स्वातंत्र्य दिले,
आईने
भक्ती शिकवली
बाबांनी
वृत्ती शिकवली
आईने लढण्यासाठी
शक्ती दिली
बाबांनी जिंकण्यासाठी
नीती दिली
त्यांच्या परिश्रमामुळे यश माझ्या हाती आहे
म्हणूनच तर माझी आज ओळख आहे

पायल भातखडे
बी.एस.सी.१

नवा जमाना

पत्र गेले, टंकलेखन गेले
कॉम्प्युटर सारखे नवे यंत्र आले
त्याचेच नवे मंत्र आले
दिवसाचे काम मिनिटात झाले
असा हा नवा जमाना आला
मोबाईल सगळ्यांचा सोबती झाला
इंटरनेटशी माणूस जोडला गेला
मिनिटांत सेल्फी काढू लागला
असा हा नवा जमाना आला
नेटने जग जवळ आले
पण, जवळचा माणूस दूर गेला
नात्यातला गोडवा कमी झाला
मिनिटा-मिनिटांसाठी झगडू लागला
घड्याळाच्या सुईवर माणूस लटकला गेला
असा हा नवा जमाना आला
मराठी शाळा बंद पडू लागल्या
इंग्रजी शाळांचा भडिमार सुरू झाला
ट्यूशनचा नुसता पेव आला
पैसे देऊन विकू लागला
शिक्षणाचा नुसता बाजार झाला

असा हा नवा जमाना आला
हम दो-हमारा एक चा जमाना आला
एकाच मुलात अष्टपैलू व्यक्तिमत्व शोधू लागला
चढाओढीच्या नादात बालक फार पिचकून गेला
मैदानी खेळ विसरूनच गेला
असा हा नवा जमाना आला
कॉम्प्युटर, मोबाईलच्या जमान्यात
माणूस फार स्मार्ट झाला
पण, टेक्नॉलॉजीत इतका गर्क झाला की,
ते आपल्यासाठी,
त्याच्यासाठी आपण नव्हे
हे चक्क विसरूनच गेला
असा हा नवा जमाना आला
असा हा नवा जमाना आला

भावना रोडे
एम.ए.२ (मराठी)

तो बाप असतो

बाळंतपण झाल्यावर धावपळ करतो
औषध घेतो, चहा-कॉफी आणतो
पैशांची जुळवाजुळव करतो
'तो बाप असतो'

सगळ्यांना ने आण करतो
सिजरीन नंतर बायकोला त्रास नको
म्हणून बाळ रडलं तर रात्रभर जागतो
'तो बाप असतो'

चांगल्या शालेमध्ये
पोशांना टाकायची धडपड करतो
डोनेशनसाठी उधार आणतो
वेल पडली, तर हातपाय रडतो
'तो बाप असतो'

कॉलेजमध्ये सोबत जातो, होस्टेल शोधतो
स्वतः फाटकं बनियान घालून तुम्हाला
जीन्सची पॅट घेऊन देतो
'तो बाप असतो'

स्वतः टपरा मोबाईल वापरून
तुम्हाला स्टायलिश मोबाईल घेऊन देतो
तुमच्या प्री-पेडचे पैसे स्वतःच भरतो
तुमचा आवाज ऐकण्यासाठी तरसतो
'तो बाप असतो'

लव्ह मॅरेज करायला कोणी निघालं,
तर खूप चिडतो
“सगळं नीट पाहिलं का?”
म्हणून खूप ओरडतो

“बाबा तुम्हाला काही समजतं का?”
असं ऐकल्यावर खूप रडतो
'तो बाप असतो'

जाताना पोरगी सासरी,
धाय मोकलून रडतो
माझ्या चिऊला नीट ठेवा
असे हात जोडून सांगतो
'तो बाप असतो'
'तोच बाप असतो''

मित्रांनो, आपल्या जीवनात जितकी
'आई' गरजेची आहे, तितकेच 'बाबा'पण
आईने आपल्याला जन्म दिला,
खूप माया पण लावली,
पण बाबाने आपल्याला वाढवण्यात खूप कष्ट
आणि मेहनत घेतली आहे.
म्हणून जितकं महत्त्व तुम्ही आईला देता,
तितकंच महत्त्व तुम्ही बाबाला पण द्या.
या जगात आईबाबांशिवाय आपण काहीच नाही.

नेहा भांगडिया
बी.एससी.१

मी असाच आहे

मी असाच आहे,
मी तसाच आहे
असलो मी कितीही चांगला,
नि कितीही वाईट
तरी फक्त....
मी तुझाच आहे
भेटायला येत नसली
तू कधी मला
तरी भेट तुझी नि
माझी नेहमीच आहे...
मी जेव्हा-जेव्हा रागावून बोलतो तुला
तसं ते बोलणं अवडत नाही मला
तुला वाटत असेल,
तो माझा राग आहे
अगं! पागल प्रेम करण्याचा
तो माझा फॉर्म्युला आहे...
तुझी आठवण येते मला
हे जेव्हा मी सांगतो तुला
अगं वेडे तुला विनाकारण त्रास देणे
हा तर माझा प्रेमळ स्वभाव आहे

आकाश डोंगरे
बी.ए.२

नोटबंदी

झाली झाली ही नोटबंदी
काळ्या पैशावाल्यांना भरली थंडी ॥१॥
कशा कशात यांनी जमा करून ठेवले।
आता काय त्याचा चिबडा करून रायले ॥१॥
कोणी कोणी तं नदीत सोडला
कोणी आपला नाही
म्हणून कचरा कुंडीत पाडला ॥२॥
लपून ठेवायच्या वेळेस यांना वाटली मजा
म्हणून आता ते भोगत आहेत सजा ॥३॥
दुसऱ्यांच्या खात्यात हे जमा करू पायले
अंटी करवूनवाले त्यावर लक्ष ठेवून रायले ॥४॥
मोदी साहेबांनी आणली नोटांवर बंदी
यांची आहे लपवण्याची वेगळीच धुंदी ॥५॥
मी सांगतो तुम्हाला कस ते हो जमा
संकटकाली कामा येते आपलाच मामा ॥६॥

प्रदीप मेटांगे
बी.ए.१

अतिथी

जुन्या काली होते अतिथी देवो भव
आता जणू लागते त्यांच्यापासून भय॥१॥

घरा दारावर आली पाटी
कुत्र्यापासून सावध राहा अशी॥१॥

स्वार्थासाठी करतात कोणतेही पाप
आता विकत आहेत आपलेच बाप॥२॥

माणूस माणसापासून दूर गेला
मतलबाचा हा जमाना आला॥३॥

आपल्या जगण्यासाठी दुसरा मारला
यातून जो सुटला तोच तरला॥४॥

प्रदीप म्हणे आता तुम्हीच बोला
सगळ्या जगात आहे खोट्यांचा बोलबाला॥५॥

प्रदीप मेटांगे
बी.ए.१

ग्रामनाथ

ग्राम गाळुनी शेती पिकविसी।
परी भाव मिळेना तुझ्या मालासी।
जीवनभर कर्जबाजारीच राहशी।
शेवटी पाळी आत्महत्येची ॥१॥

मुलामुलींचे लग्न आणि शिक्षण।
वरास हुंडा नोकरीला डोनेशन।
कसे भागेल अल्प उत्पन्नातून।
म्हणून बलीराजा हतबल जाण॥२॥

तुझ्या श्रमास प्रतिष्ठा मिळावी।
यासाठी राष्ट्रसंतांची ग्रामगीता वाचावी।
मनन करुनी कृतीने आचरणात आणावी।
म्हणजेच आत्महत्या थांबेल॥३॥

लग्नासाठी कर्ज करावे।
जन्मभरी व्याज भरित जावे।
लग्नासाठी कफळक का व्हावे।
ऐसे बोलीले राष्ट्रसंत॥४॥

परी ते तू न ऐकसी।
परंपरा आणि रुढींचा गुलाम बनशी।
तेरवी श्राद्ध गोडजेवणासी पैसा
उधळसी। वारेमाप॥५॥

तुझ्या श्रमास प्रतिष्ठा मिळावी।
यासाठी राष्ट्रसंत झिजले या देही।
ग्रामनाथाला नवी दृष्टी यावी।
म्हणोनिच निर्मिली ग्रामगीता॥६॥

तुझ्या श्रमास प्रतिष्ठा मिळो।
सकळांचे लक्ष तुजकडे वळो॥

पवन गिरी , बी.ए.२

लाइली बेटी

लाइली बेटी
जबसे स्कूल है जाने लगी
हर खर्चे के कई ब्यौरे
माँ को समझाने लगी
फूल-सी कोमल और
ओस की नाजुक लड़ी
रिश्तों की पगड़ंडियों पर
रोज मुस्काने लगी
एक की शिक्षा ने कइ कर दिए रोशन चिराग
दो-दो कुलों की मर्यादा
बरखूबी निबाहने लगी
बोझ समझी जाती थी जो कल तलक
सबके लिए घर की हर बाधा को
हुनर से वही सुलझाने लगी
आज तक वंचित रही थी घर में ही हक के लिए
संस्कारों को धरोहर बेटों को बतलाने लगी
वो सयानी क्या हुई कि बाबुल के कंधे झुके
उन्हीं कंधों पर गर्व के परचम लहराने लगी
पढ-लिखकर रोजार करती हाथ पीले कर चली
बेटी न बेटों से कम ये बात समझ में आने लगी

सरवत अंजुम अ. हफीज
बी.ए.१

सुबह

सुप्रभात बतलाता तालाब को
अलविदा करता रात को
खिले कमल और
सूरज की किरणों की लालिमा
लगती चुनर पहनी हो
फिजाओं ने गुलाबी
खिले कमल लगते
तालाब के नीर ने
लगाई हो जैसे
पैरों में महावार
भोर का तारा
छुप गया उषा के आँचल
पंछी कलरव
माँ की मीठी पुकार
सच अब तो सुबह हो गई
श्रम के पांव चलने लगे
अपने निर्धारित लक्ष्य
और हर दिन की तरह सूरज
देता गया धरा पर ऊर्जा

सानिया कौसर शे. इब्राहिम
बी.ए.१

नमक

नमक दुःख है धरती का और उसका स्वाद भी!
पृथ्वी का तीन भाग नमकीन पानी है।
और आदमी का दिल नमक का पहाड
कमजोर है दिल नमक का
कितनी जल्दी पसीज जाता है।
गड़ जाता है शर्म से
जब फेंकी जाती हैं थालियाँ
दाल में नमक कम या जुबा तेज होने पर!
वो जो खड़े है न
सरकारी दफ्तर
शाही नमकदान हैं
बड़ी नफासत से छिड़क देते हैं हरदम
हमारे जले पर नमक
जिनके चेहरे पर नमक है।
पूछिए उन आँखों से
कितना भारी पडता है उनको
उनके चेहरे का नमक!
जिन्हें नमक की कीमत करनी होती है अदा
इस नमकहलालों से
रंज रखता है महासागर!
दुनिया में होने न दीं उन्होंने क्रांतियाँ
रहम खा गया दुश्मनों पर!
गांधीजी जानते थे नमक की कीमत
और अमरुदों वाली मुनिया भी!

दुनिया में कुछ और रहे न रहे

रहेगा नमक

ईश्वर के आँसू और आदमी का पसीना
ये ही वो नमक है जिससे
थिराई रहेगी ये दुनिया!

विनोद मिश्रा
बी.ए.१

पेडों के लिए

रहते है पेड
समान रूप से प्रफुल्लित
भीड और एकान्त में
क्योंकि सद्गाटा भी है।
नादशून्य के अकर्म का अस्तित्व
भौतिकता के दलदल में
विलीन होने से पहले
जिस भाषा में देता है अपना बयान
उसी में तो बतियाते हैं
धूप और आसमान
बरसात ताकि बची रहे वह
वह कितना अच्छा है
कम से कम बोलचाल में ही सही
वही बची तो है
क्योंकि भविष्य में वही आएगी काम
जब पडेगा भेजना हमें
पेडों को पत्र-निमंत्रण

मो. सकलैन महेबूब खान
बी.ए.१

उठो चलो मेरे साथ

क्या टकटकी लगाए हो
असाधारण की तरफ
तोड़ो इसे
उठो चलो मेरे साथ।
जो मिलना है
साधारण से मिलेगा
जो खिलना है
धरती से खिलेगा।
भूलो साधारण को
साधारण समझना
सीखो साधारण को भी
असाधारण ढंग से जीना
देखो हर विशेष आया है
अविशेष से
दुनियाँ की समस्त क्रान्तियाँ
जन्मी हैं भ्रूख से

अब्दुल तौफिक अब्दुल रफिक
बी.ए.१

माँ की हार

घटते बढ़ते चाँद को देख देखकर
माँ भूल गई थी गोलगोल रोटियाँ बनाना
या कभी ठहर ही नहीं पाया उसकी
आँखों में पूर्णमासी का चाँद
जिसका आकार देती वो अपनी रोटियों को
चुल्हे पर जलते उसके हाथ
उसी तीव्रता से जला देती रोटियों को भी
और उसके सपनों की ही तरह तैरती रह जाती
उसकी बनाई पनीली दाल आँखों के बीच
कोई देख ही नहीं पाया उसके
सपनों को दफन हो जाना
क्योंकि सबके लिए वो एक माँ थी
प्रकृति के कुछ थोपे गए नियमों के तहत
एक बोझिल से शब्द को नकारते हुए
वह चुकाती रही पूरी जिंदगी किशतों में
अब हारकर माँ मुझमें ढूँढती है अपना चेहरा
तथाकथित माँओं की तरह
और सच कहूँ ये माँ की ही हार नहीं
ये समूची इन्सानि सभ्यता की हार हैं।

सै. इसराईल सै. इस्माईल
बी.ए.१

जीने का अभ्यास

वादे खाकर भूख मिटाते
आँसू पीकर प्यास
हम करते हैं पेट काटकर
जीने का अभ्यास।
पन्ने-पन्ने फटे हुए हैं
उधड़ी जिल्द पुरानी
अपनी पुस्तक में लिक्खी हैं
दुख की राम कहानी
भूख हमारा अर्थशास्त्र हैं
रोटी हैं इतिहास।
शिल्पी, सेवक, कुली, मुकउद्दम
खूब हुए तो भृत्रय
नून-तेल के बीजगणित का
समीकरण साहित्य
चार दिवस कुछ खा लेते हैं
तीन दिवस उपवास।
प्रश्नपत्र-सी लगे जिंदगी
जिसमें कठिन सवाल
वक्त परीक्षक बडा काइयां
करता है पडताल
डाँट-डपटकर दुख-दरों का
रटवाता अनुप्रास।
संभला करते हैं गिरकर हम
आगे बढ़ते हैं
अपने श्रम से हम दुनिया के
सपने गढते हैं
अंतरिक्ष से नहीं माँगते मुड़ीभर आकाश।

सीमाखान अ. हफिज
बी.ए. १

रास्ता जर्जर बहुत है

आँख के अंधे चले हैं
रास्ता सुंदर बनाने।
एक अवरोधक बिचारा
राह पर कब से तना था।
मारकर
उसको हथौडा
कह दिया वह कटकना था
धँस गए
पाताल में वे
जोसडक पर थे पुराने।
कुछ मरे से
पेड हरियल
गमियों को जो अडे थे
काटकर उनको हआया
छाँव नबकर जो खडे थे
जडसे उखाडा
दूब को
जो लगी थी मरमराने।
मील के कुछ पत्थरों की
नजर में थे स्वप्न कल के
अधखिले
वे मर गए सब
पाँव के नीचे कुचल के
रास्ता जर्जर बहुत है
हादसा कब हो न जाने।

सै.समीर सै.सलीम
बी.ए. १

बहुत गहरे हैं पिता

बहुत गहरे हैं पिता
पेड़ों से भी बड़े
उँगलियाँ पकड़े हुए हम
पाँव में उनके खड़े
भोर के हैं उगे सूरज
साँझ सँझवाती
घर के हर
कोने में उनके
गंध की पाती
आँखों में मीठी छुअन
प्यास में गीले घड़े
पिता घर हैं बड़ी छत हैं
डूब में हैं नाव
ठेस उनकी
नहीं बहते घाव
दुख गुमाए पिता
सूखों से लड़े
धार हँसिए की रहे
खलिहान में रीते
जिंदगी के चार दिन
कुछइ इस तरह बीते
मोड़ कितने मील आए
पाँव से अपने अड़े

शेख फैजल शे. इस्माईल
बी.ए. १

कागज का टुकड़ा

आपके हाथ में
कागज का यह टुकड़ा है
और आप इसके साथ
कुछ भी सलूक कर सकते है
रच सकते हैं कोई सुंदर सी कविता
बना सकते हैं मनमोहक छवि
बना सकते है ज्यामितीय आकृति
लिख सकते हैं
धोबी को दिए गए कपड़ों का हिसाब
रोजमर्रा के खर्च के आँकड़े
लोगों से ली गई कर्ज की राशि
चाहे तो भेज सकते हैं
प्रेयसी को खत
मित्रों को नववर्ष की शुभकामनाएँ
दुश्मनों को चुनौतियाँ
कागज का यह टुकड़ा
स्वयं खड़ा है आपके सामने
चुनौती की मुद्रा में देखे
इसके साथ आप क्या सलूक करते हैं!

आसिफ अली रजा खान
बी.ए. ३

समाधान

शोएब अख्तर अब्दुल समद
बी.ए. १

एक बूढ़ा व्यक्ति था। उसकी दोन बेटियाँ थी। उनमें से एक का विवाह एक कुम्हार से हुआ और दूसरी का एक किसान के साथ।

एक बार पिता अपनी दोनों पुत्रियों से मिलने गया। पहली बेटी से हालचाल पूछा तो उसने कहा कि, इस बार हमने बहुत परिश्रम किया है और बहुत सामान बनाया है। बस यदि वर्षा न आए तो हमारा कारोबार खूब चलेगा।

बेटी ने पिता से आग्रह किया की वो भी प्रार्थना करें कि बारीश न हो।

फिर पिता दूसरी बेटी से मिला, जिसका पति किसान था। उससे हालचाल पूछा तो उसने कहा कि इस बार बहुत परिश्रम किया है और बहुत फसल उगाई है। परंतु, वर्षा नहीं हुई है। यदि अच्छी बरसात हो जाए तो खूब फसल होगी। उसने पिता से आग्रह किया कि वो प्रार्थना करें की खूब बारीश हो।

एक बेटी का आग्रह था कि पिता वर्षा न होने की प्रार्थना करे ओर दूसरी का इसके विपरित कि बरसात हो। पिता बड़ी उलझन में पड़ गया। एक के लिए प्रार्थना करे तो दूसरी का नुकसान। समाधान क्या हो? पिता ने बहुत सोचा और पुनः अपनी पुत्रियों से मिला। उसने बड़ी बेटी को समझाया कि यदि इस बार वर्षा नहीं हुई तो तुम अपने लाभ का आधा हिस्सा अपनी छोटी बहन को देना। और छोटी बेटी को मिलकर समझाया कि यदि इस बार खूब वर्षा हुई तो तुम अपने लाभ का आधा हिस्सा अपनी बड़ी बहन को देना।

***

सवालियों के घेरे

खुरच कर तर्कों की चट्टान
पहुँचते तुम तक
बहस के ऐसे
तीखे नाखून
थे नहीं
मेरे मासूम सवालियों के
बस
टकराकर वापस
लौटते रहे
और देखो
कैद हूँ अब मैं
अपने ही सवालियों के घेरे में!

आसिफ रजा खान
बी.ए. ३

आदि मानव

धरोहर है एक परंपरा
कैसा छोड दूँ इसे ?
बर्बरता, हिंस्त्रता, पशुता
और इसमें थोडी-सी मानवता
यही सौँप जाना
आने वाले कल को।
आदि मानव मैं
आदिम-सदियों से
सदियों तक।
अवसर ही ना मिला
सभ्य होने का।
चढा मुखौटे सँवारता रहा
बस अपने आपको।
आदिमता जो दिख रही
मुझे अतीत में
वहीं दिखे भविष्य मुझमें।
कहां माँज पाया परंपरा अपनी
बहती गयी धारा वक्त की
धोता रहा मुखौटे
बैठ किनारे
सदियों से सदियों तक।

गणेश रैदास
बी.ए. ३

अच्छा लगता है

अच्छा लगता है
कभी कभी यूँ ही
शब्दों से खेलना
बेवजह शब्द उछालना
बेगाने शब्दों को झेलना
अर्थहीन शब्दों पर चढना
अनजाने शब्दों से फिसलना
मुस्काते शब्दों में बांधना
मासूम शब्दों में बंधना
बेबाक शब्दों में खुलना
सहमें शब्दों में सिमटना
अनकहें शब्दों को सुनना
अबोले शब्दों में सिमटना
अनकहें शब्दों को सुनना
अबोले शब्दों का कहना
बहुत अच्छा लगता है
कभी कभी यूँ ही
शब्दों से खेलना

शेख रियाज शेख गुलाब
बी.ए. १

दोहे

पढकर, सुनकर, देखकर
निकला यह निष्कर्ष
योद्धा बन लडते रहो
जीवन हैं संघर्ष
कर्मक्षेत्र में जो डटे लिया
लक्ष्य को साध
वहीं चखेंगे एक दिन
मधुर जीत का स्वाद
रखती है प्रकृति
सदा परिवर्तन से मेल
शूरवीर नित ढूँढते सदा
नया इक खेल
जागो आगे बढ चलो
करो शक्ति संधान
केवल दृढ संकल्प से
संभव नवनिर्माण
कुछ तो ऐसा कर चलो
जिस पर हो अभिमान
इस दुनिया की भीड में
बने अलग पहचान

अंकुश मानकर
बी.ए. १

Place of Woman in Indian Society

Shirin M. Rafique

B.A. III

women constitute half of the population. Their position in society also decides the society. Women enjoy a place of pride in society, the society is sure to make progress in different spheres of life.

India is a developing country. Here women have been enjoying better position in society. their presence can be felt in every walk of life. From topmost constitutional position of prime minister & president to constables & metro drivers, they have marked their presence. They have infiltrated into the traditional exclusively men's domain. More and more women are coming out of the four wall of their houses.

The constitution of free India gurantees equal status to men and women. Sex discrimination has been elimineted. There are provisions for equal pay for equal work.

Women's position in the family very much depends upon the level of their education. The educated women even today though earning, are acquiescence with the doctrine of the male domination. Women are treated differently than men in terms of right & dues in many Indian societies even in the modern world. Men have dominating nature over women in various perspectives. It is the matter of hink that if women are given all the same facilities like mens & force them to be free from all the home responsibilities & think like men then why not it is possible for women to be like men psychologically in every areas of life. But things are getting changed now. Women are being aware of their rights & understanding well the dominating nature of men ever their whole life.

***

Be Ambitious

- ◆ Be ambitious but still aim for a simple life.
- ◆ Be determined but yet learn to compromise.
- ◆ Be thoughtful but yet keep your peace of mind.
- ◆ Be emotional but be the most of your emotions, look at life at people but don't be tempted.
- ◆ Have a faith in God but always give your best.
- ◆ Enjoy the gentle breeze but keep balance in the storm.
- ◆ Enjoy the little pleasure of nature, But remain fit for the world
- ◆ Solve your siple mistakes early before it leads to big problems, because we always sleep from small stones and not from mountain.

Shirin M. Rafique
B.A. III

Value of Time

- ◆ To realise the value of four year ask a graduate.
- ◆ To realise the value of time of one year ask a student who has failed a final exam
- ◆ To realise the value of nine months ask a mother who gave birth to a still born.
- ◆ To realise the value of one month ask a mother who has given birth to a premature baby
- ◆ To realise the value of one week ask an editor of a weekly news paper.
- ◆ To realise the value of one day ask a farmer who wait for rain in summer.
- ◆ To realise the value of on hour ask a lover who is waiting to meet.
- ◆ To realise the value of one minute ask a person who has missed the train.
- ◆ To realise the value of one second ask a person who has survived an accident.
- ◆ To realise the value of one milli second ask the person who has won a silver medal in olympics.
- ◆ "Kill the tension before tension kills you. "REACH" your goal before goal reaches you. "LIVE" life before life "LEAVES" you.

Secrets of Life

Manisha Wankhade

M.A. I

Life is a very small word, but it has deep meaning. It is not a bed of roses, but a minute of his petals and thorn means not only happiness but also failure and happy mood. But at other time we feel sad and gloomy.

*"Pain follows pleasure
and pleasure follows pain"*

Life is a race begins with tears and ends with smiles. It is a constant struggle between rising and falling. We must learn to fight this battle bravely. Struggle gives us courage and make us strong. Life is a short interval between birth and death. Movement is life and stability is death. a cowardly person dies many times in his life. But a person who is ready to face every difficulty tastes death only once in his life.

*"Life isn't in your hand
but work is in your hand
Your work can make your life."*

Life is like a sentence - our birth is beginning, Youth is dash, old age is comma,

and death is full stop. Each minute is precious in life. It must not be wasted in sorrow and sadness. Youth is the prime in life. A smiling face is everywhere welcome. It wins heart and inspires love.

Life is liberty and liberty is life. Life is comedy to those who think and tragedy to those who feel. It is a common saying that life is comedy for rich, game for the fool, a dream for wise and tragedy for the poor. But it is neither a tragedy nor a comedy. I dream that life was beauty, but when I wake up I found that life is duty. Shakespeare has rightly said, "There is nothing good or bad but thinking makes it so." The fact is that life is what we make it.

*"Every problem in life has a gift inside.
So don't get upset
when you face the problem.
It may have more beautiful ending
then your expectation."*

***

Woman in 21st Century

Geetanjali Choudhari

M.A. I

Women are an integral part of humanity. But for a woman, there couldn't have been any man. She is the matter of mankind. Despite holding such an important and unquestionable position, the role of women has been defined by men over millennia. All our Gods are worshipped along with their heavenly consorts. There is no dichotomy there. No one questions this. The staunchest of male chauvinists ----- bows his head to Goddess "Lakshmi" or Durga. It is not considered a sign of weakness to bow to female deities.

Women are home and society in general are a different 'cup of tea'. They are treated as second class citizens. How did this "battle of sexes" begin? How did the men win the winning hand? I think that economics had a role to play in the scheme of things.

"By young girls, by a young woman or even by an aged one, nothing must be done independently, even in her own house."

"In childhood a female must be subject to her father, in youth to her husband, when her lord is dead to her sons; a woman must never be independent."

Today at the dawn of the 21st century, the women across the world are placed at a position of advantage. They are literally on the move. They are paying heed to those inner voices. They are no longer interested in hollow jargon and jingoism. They are finding their individual and collective voice. They are aligned with purposeful -----.

21st century is the century for change. The planet Earth is ready for the shift of ages. In

this New Age love and compassion will rule the roost and the women with her natural attributes of compassion will sow the seeds of global transformation. These changes have already began and soon they will gain an unprecedented momentum. The time is ripe for women of all races, castes, class and nationalities to come together to be the harbinger of this change.

Some of you must be experiencing doubts. I do not have so much courage. You do not need to be "Rani Laxmi-Bai" to bring about this change. All you need to do is find your voice. All you need to do is spread unconditional love and compassion. Just take that first step in whichever way you can. Use the power of tears, use the power of anger and use the power of words. But use it.

Role of Education. Expanding roles of teachers for the 21st century.

"Change is the law of life and those who look only to the past or present are certain to miss the future."

21st centuries woman global warming perspective and crimes against women. We are entering into twenty first century along with numerous crime problems hitherto unsolved.

Women are in families. The crimes against women has been a focus of attention in twentieth century. Changing role of women in Indian politics and Indian society. It is the true that worth of a civilization can be measured by the place that is given to women in the society.

Struggle of Indian women during revolution women in Indian freedom struggle have played a vital role with immense courage confidence and patriotism. The important role

of woman management is diverse role of women nowadays, the most important point.

even in the 21st century India women struggle to find their right place. Dowry deaths have not become a talk of the past nor has woman's secondary status elevated to equal. The change that has happened is only that the picture is hidden, sometimes underneath a dark region imperceptible.

***

Education

What is meant by education?
Education is not only means
by taking of many degrees
and earning a lot of money

But Education is meant
of Increasing our knowledge
by building up our character
only those kind of person
will be success in their life
and the key of success is
only the Hard Work.

My God

My God is not Hindu or Muslim
But he is a religion in himself
He does not speak Hindi,
English or Punjabi
But, He speaks of those
Who know the language of
love and humanity
My God is not Ram or Mohmmad,
But in the core of heart
My God is not made of mud or stone
But it is made of dedication and bhakti.

About Behavior

Be careful of your thoughts
for your thoughts become your word
Be careful about your words
For your words become your actions
Be careful of your actions
For your actions become your habits
Be careful of your habits
For your habits become your character
Be careful your character
For your character becomes your desting

Rupali Giri
M.A. I (English)

Students life like Cricket

Batsman	-	Students
Bowler	-	paper setter
Umpire	-	University
Scorer	-	Papper Checker
Play ground	-	Examination Hall
Spectators	-	Helpless Invigilators
Commentators	-	Mark Sheet
Sixer	-	Merit/Distinction
Four	-	First Class
Wide Ball	-	Third Class
Yorker	-	Compulsary Question
Spin	-	Changed Problem
Googly	-	Out of syllabus
Bouncer	-	Que form optional topic
Clean Bowled	-	Fail!!!

There fore play is boldly!

Bhagyashree Jumle
M.A. I (English)

Children - Lost Freedom

Sayyeda Namira Parveen

M.A. I

Children are an important element in any society. The boys and girls upto the age of 15 are gems in a society. As they are looked after in families, they are also taken care of in the society. Future progress of any society is in the hands of the children.

Children were looked at with importance in the past also. Children in the past must be very happy. There was no burden of school and study. They learned the lesson of life in nature. Nature was their best teacher. They were free to venture. The children in the past were not bothered by the ambitions of their parents. They used to run their family whom they grew up. As children they used to enjoy complete freedom. They were really free. That is why a Marathi poet says, "God give me back my childhood."

Today, the children are like caged birds. They have no freedom at schools, they are imprisoned within the four walls at home. They are captured by T.V., mobiles and computers. They have no time to play on open grounds. They don't play in the rains. As Azim Premji puts it -

"Today the rains fall on empty streets."

The children of today are like dancing dolls at the hands of their parents. They have to fulfill the unfulfilled wishes of their parents. They have no choice of their own. Their concept of joy and happiness is restricted to artificial things. They do not know the joys of nature.

If this is the present, how gloom will be the future? Today's childrens will become human resources may not become human beings. They will become knowledgeable but not the men of wisdom. They will live in worker's paradise. Where there is no place for arts and enjoyment. Their idea of happiness will be to collect more and more money. Competition in every walk of life will take the toll of cooperation, love and understanding. They will even neglect their parents. Tomorrow's children will be good citizens of the world but not good members of family. The homeliness of the house will become history for the children in future.

Life will not be easy for the children in future in India. India has to develop and make the vision 2020 come true. We should give our children the freedom of childhood. We must not forget that the children of today are the citizens of tomorrow.

We should always learn three things from childrens

- i) Unconventional happiness
- ii) How to keep busy with anything
- iii) How to insist for anything until we get it

***

Save Trees - Save Lives

Punam Kavar
B.A. III

Man himself has endangered the environment so tree plantation is the need of the time to protect environment. Trees have always been on the giving end for man. They are friends to man Planting trees is our moral as well as social responsibility. It has many benefits.

The foremost gift of trees for us is the supply of oxygen, which we need for living our entire existence depends on the adequacy of oxygen. the more it will go on reducing, the more sickness we will be facing.

The trees not only supply oxygen but they also absorb carbon dioxide from the atmosphere.

Reckless felling of trees should be made a crime. Scheme of afforestation should be undertaken largely. It should be carried out seriously. Destroying trees means destroying environment and destroying human life itself. Let the message be spread -

*"Save Trees Save Environment,
Save Trees Save Life."*

***

Live Life As Such

Life is Beauty	:	Worship it sincerely
Life is Book	:	Study it properly
Life is Bravery	:	Face it Bravely
Life is Challenge	:	Accept it with a smile
Life is Chance	:	Catch it timely
Life is Dream	:	Bring it in Reality
Life is Duty	:	Do it Rightly
Life is Game	:	Play it Truthfully
Life is Journey	:	End it Happily
Life is Music	:	Sing it Nicely
Life is Love	:	Enjoy it Willfully
Life is Pledge	:	Finish it Actively

Kiran Ingle
M.A. I

पर्यावरण प्रदूषणम्

पूनम कवर
बी.ए. ३

साम्प्रतिके काले निखिलेऽस्मिन् जगति मानवसभ्यतायाः समसमनकाः समस्यात्मका दुष्प्रभावाः समञ्जुभन्ते। पर्यावरणस्य प्रदूषणमपि तथैव मुख्या समस्या मानव सभ्यतायै परिदृशयते। अधुना औद्योगिक प्रसारेण न केवलं जलं वायुः फलमन्नादिकं च प्रदूषितमिति समग्रमपि भूमण्डलं दूषितं भवति, प्रतिदिनं परमाणुयन्त्राणां रेडियोधर्मिता सर्वत्र प्रसरति, विषाक्ततीसीयतत्वानां प्रसारेण वृद्धाकौराद्योगिक यन्त्राणामवशोषितः पदार्थः विविधानां यानादीनां धूमपुञ्जैश्च तथैथान्यैः संयन्त्रदिभिः सर्वत्र वातावरणं भूलोकस्य वायुमण्डलं प्रदूषितं भवतीति वृत्तं दृग्गोचरी भवति। अस्मिन् वैज्ञानिके युगेऽपि यदिपर्यावरण प्रदूषणस्य निरोधोपाय

समुचितो न स्या तदा कोऽन्योऽस्य चिन्तनं कुर्यात्।

संयुक्त राष्ट्रसंघद्वारा विश्व-स्वास्थ्य- संगठनद्वारा च पर्यावरणस्य सुरसार्थं भुयोभुयः ----- प्रतिवर्षं 'पर्यावरण दिवस' इति नाम्ना समारोहोऽपि सर्वत्र ----- पर्यावरण प्रदूषणस्य प्रभावाद् जगति रोगादीनां वृद्धिः सज्जाता अन्नपानादिषु रेडियोधर्मिपदार्थानां सम्मिश्रणात् सर्वत्र वायुमण्डलं तु दूषितं ----- तस्माद् अनुवंशिक प्रभावोऽपि भवति। अनेन भविष्यकाले मानवसभ्यताया विनाशोऽवश्याभाविति निश्चयम्! संरक्षणार्थं स्वास्थ्यसंवर्धनार्थं च पर्यावरण सन्तुलनमनिवार्यमस्ति।

परोपकाराय सतां विभूतयः

मोनिका कुटे

बी.ए. ३

परोपकारः परोपकार इत्याभिधीयते। परस्य हितसम्पादनं मनसा वाचा कर्मणा चान्येषां हितानुष्ठानमेव परोपकारो मन्यते। उत्तमजनानां स्वभावोऽयं भवति यदमी स्वमर्थजातं स्वविभवं स्वां विद्यां सर्वं च स्वकीयं गुणजातं परार्थमुपयुज्यमानमात्यश्रेयसे हितमुत्परयन्ति, तमर्थं च वितरन्तो न तृप्यन्ति। मानवसमाजे परोपकारस्य महत्त्वमतीव वर्तते। परोपकारभावनयैव विश्वबन्धुत्वं समाजसेवित्वमुदारचरितत्वं स्वार्थत्रयागशीलत्वञ्च प्रसरति। अतः परोपकारः सर्वथैव कर्तव्यः -
परोपकारः कर्तव्यः प्राणैरपि धनैरपि।

परोपकारजं पुण्यं न स्यात् क्रतुरातैरपि।।
परोपकाराय फलन्ति वृक्षाः परोपकाराय वहन्ति नद्यः।
परोपकाराय दुहन्ति गावः परोपकारार्थमिदं शरीरम्।।
परोपकारं विना जीवनं सर्वथा निष्फलं मन्यते।
परोपकारेण मानवस्य शोभावर्धनं भवति, यथा श्रोत्रं विद्यया, तथैव पाणिः ढालेन शोभते। परोपकारेण हृदि कारुण्यभावना जायते, उदास्तागुणस्याविर्भावो भवति, जनश्च स्वक्रियां विभूतिं परोपकारेण हितार्थं समर्पयति। अतः समीचीनमेव कथितम् - 'परोपकाराय सतां विभूतयः' इति।

वर्तमानयुगे स्त्रीशिक्षायां महत्त्वम्

मोनिका कुटे

बी.ए. ३

शिक्षायां महत्त्वं सुविदितमेव। अस्माकं जीवने शिक्षा कर्तव्यबोधिका, मानोन्नतिसाधिका, सद्गुणानां प्रेरिका, जनस्य व्यक्तिमन्वनिर्माणे सहायिका, समग्रसुखवैभवादीनां निधानयुता वर्तते। एवञ्च शिक्षा मानवसमाजस्य महदुपकारं समाचरितं समाचरति। मानवसमाजे पुरुषाणां प्राधान्यत्वेऽपि कृते शिक्षायाः सुव्यवस्था प्राचीनकालादेव प्रवर्तते, परन्तु स्त्रीशिक्षायाः स्वरूपं प्रगल्भं सन्तोषास्पदं नास्ति। यद्यपि प्राचीन काले भारते स्त्रीशिक्षाऽवश्यं प्रचलिता असीत्। वैदिककालानन्तरं स्त्रियः काश्चन प्रशिक्षिता इति पुराणाख्यानेभ्यो ज्ञायते। परं च "स्त्रीशूद्रो नाधीयताम" इति कथनेनेदमपि स्पष्टं भवति यत्पुराणालानन्तरमस्माकं देशे स्त्रीशिक्षा प्रतिषिद्धा आसीत्।

स्त्रियो हि मातृशक्तेः प्रतीकभूता भवन्ति। निसर्गादेवतासु गृहस्थजीवनस्योत्तरदायित्वं बालकानां भरण-पोषादिकस्य च

दायित्वं समापतति। शिक्षायां संस्काराधानस्य, सदाचरशिक्षणस्य, भर्तुः सहयोगस्य, पारिवारिकजनानां सेवायाः समागतानाम् भाग्यतानां सुश्रुषायाः परमावश्यकता वर्तते। सगृहिणी तदैव सा सम्भवति यदा सुशिक्षिता स्यात् सुशिक्षियैव परिवारस्य समाजस्य राष्ट्रस्य च हितं सम्पादयितुं सा समर्था भवति।

गृहस्थ सुशिक्षिता स्त्री सद्गृहिणी गृहलक्ष्मीः गृहस्वामिनी वा भवति, सैव मातृभूता सद्वंशं सन्नागरिकं च निर्मातुं प्रभवति। स्त्री एव समाजे धार्मिकसंस्काराणां सद्गुणादिकानां संस्थापनां करोति।

"मातृ देवो भव" इति कथनमपि तदैव सुससङ्गतं भवति। स्त्रीसमाजस्योन्नतिमेव विचिन्त्य मनुनापि कथितम् -
"यत्र नार्यस्तु पूजन्ते रमन्ते तत्र देवताः।"

वार्षिक अहवाल

२०१६-१७

मराठी विभाग

दरवर्षीप्रमाणे मराठी वाङ्मय मंडळाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांच्या अंगी सृजनशीलता, सामाजिक मूल्यांची जाणीव रुजावी यासाठी याहीवर्षी महत्वाचे उपक्रम राबविले. मराठी वाङ्मय मंडळाच्या स्थापनेकरिता विद्यार्थ्यांची कार्यकारिणी गठित करून दिनांक २.१२.२०१६ रोजी मराठी वाङ्मय मंडळाचे उद्घाटन संपन्न झाले. याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून कथाकार मा.प्रा. दिवाकर सदाशिव, सरस्वती कला महाविद्यालय, दहिहांडा, जि. अकोला हे उपस्थित होते. 'मराठी वाङ्मयाची मूल्ये आणि कथाकथन' या विषयावर त्यांनी पदवी व पदव्युत्तर वर्गाच्या विद्यार्थ्यांना सखोल मार्गदर्शन केले.

शासनाने निर्देशित केले म्हणूनच नव्हे, तर दरवर्षीप्रमाणे याहीवर्षी 'मराठी भाषा संवर्धन दिन' हा कार्यक्रम दि. १२.१.२०१७ रोजी घेण्यात आला. या कार्यक्रमाकरिता वक्ता म्हणून संगीत विभागप्रमुख प्रा.ए.एम. खरे यांनी विषयानुषंगाने मार्गदर्शन केले.

ऐतिहासिक स्थळांची माहिती मिळावी आणि त्या अनुषंगाने साहित्यातील संदर्भ अभ्यासता यावे याकरिता मुक्तागिरी, बहिरम, चिखलदरा, सेमाडोह या स्थळांना भेटी देण्याकरिता दि. ७.१.२०१७ रोजी अभ्यासदौरा काढला.

दिनांक २७ फेब्रुवारी २०१७ हा दिवस कवीवर्य कुसुमाग्रज यांच्या जन्मदिनाचे औचित्य साधून मराठी भाषा दिन म्हणून साजरा केला जातो हा दिन विभागाच्या वतीनेसुद्धा साजरा केला. या कार्यक्रमाला वक्ता म्हणून ग्रंथपाल डॉ. अशोक सोनोने, डॉ. डी. आर. खंडेराव हे उपस्थित होते.

विभागातील एम.ए. मराठी भाग दोनच्या दोन विद्यार्थिनी विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत झळकल्या. पदव्युत्तर मराठी विभागातून उन्हाळी २०१६ या परीक्षेमध्ये कु. मनीषा नागरे ही विद्यार्थिनी तिसरी मेरिट, तर कु. स्वाती अवचार ही विद्यार्थिनी आठवी मेरिट आली आहे. या दोन्ही विद्यार्थिनींनी एम.ए. भाग दोनच्या चवथ्या

पेपरकरिता सं.गा.बा.अ.विद्यापीठाला, प्रा. कैलास वानखडे आणि प्रा. एच.एन. नरेटी यांच्या मार्गदर्शनात लघुशोध प्रबंध सादर केला. यावर्षीसुद्धा एम.ए. भाग दोनच्या कु. वैशाली राठोड या विद्यार्थिनीने चवथ्या पेपरकरिता प्रा. एच.एन. नरेटी यांच्या मार्गदर्शनात लघुशोध प्रबंध संगबाअ विद्यापीठाला सादर केला.

महाविद्यालयामार्फत घेण्यात आलेल्या एकदिवसीय राष्ट्रीय परिषदेचे समन्वयक म्हणून प्रा. कैलास वानखडे यांनी कार्य केले. ही परिषद दि. २४.१२.२०१६ रोजी, 'भारतीय स्त्री : काल, आज आणि उद्या' या विषयावर आयोजित केली होती. या परिषदेकरिता देशभरातून पाचशेच्या वर प्रतिनिधी सहभागी झाले होते. जवळपास सर्वांनी आपले शोधनिबंध पाठविले होते. त्या सर्व शोधनिबंधांचे प्रा. कैलास वानखडे यांनी संपादन करून, एकूण बारा भागांमध्ये बांधणी केली आणि परिषदेमध्ये मान्यवरांच्या हस्ते त्या स्मरणिकेचे विमोचन करण्यात आले.

मराठी विभागातील प्राध्यापक वृंदांनी विविध विषयांच्या अनुषंगाने आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय, चर्चासत्र/परिषदांमध्ये शोधनिबंधांचे वाचन केले. तसेच, त्यांचे अनेक शोधनिबंध विविध जर्नल्समधून प्रकाशित झाले आहेत. त्यामध्ये विभागप्रमुख प्रा. भास्कर धारणे यांचे राष्ट्रीय चर्चासत्रात ०३, राज्यस्तरीय ०१ निबंध प्रकाशित झाले. प्रा. कैलास वानखडे यांचे राष्ट्रीय चर्चासत्र ०५, राज्यस्तरीय ०१, नॅशनल जर्नल ०१ निबंध प्रकाशित, भाषण-मराठी भाषासंवर्धन पंधरवड्यानिमित्त 'मराठी भाषेचे न्यायालयीन कामकाजात उपयोजन' या विषयावर दि. ७.१.२०१७ रोजी कौटुंबिक जिल्हा न्यायालय, अकोला येथे व्याख्यान, तसेच एच.आर.डी.सी. सं.गा.बा.अ. विद्यापीठामध्ये अंशकालीन प्रशिक्षण वर्ग (शॉर्ट टम कोर्स) या कार्यक्रमात सहभाग घेतला. प्रा. एच.एन. नरेटी यांनी राष्ट्रीय चर्चासत्र ०३ आणि राज्यस्तरीय ०१ असे शोधनिबंध सादर केले. तसेच, महाविद्यालयाच्या एन.सी.सी. युनिटचे केअर टेकर म्हणूनही ते कार्य करीत आहेत.

हिन्दी विभाग

सीताबाई कला महाविद्यालय के हिन्दी विभाग द्वारा हिन्दी भाषा संबंधी साप्ताहिक चर्चा आयोजित की गयी जिसमें विभाग के समस्त प्राध्यापकों ने भाग लिया। इसमें हिंदी के नये मानक शब्द, व्याकरण व नए विमर्शों पर चर्चा की गयी।

हिन्दी विभागाध्यक्ष डॉ.एस.के. केसवानी ने ३ हिन्दी संगोष्ठियों में भाग लिया व ४ शोधपत्र प्रस्तुत किए, विभिन्न पुस्तकों में उनके शोधालेख प्रकाशित हुए तथा स्थानीयसमाचार पत्रों में भी उनके आलेख प्रकाशित हुए। डॉ.एस.के. केसवानी द्वारा मायनर रिसर्च प्रोजेक्ट का कार्य किया गया। विभाग के प्रा.पूनम मानकर, प्रा. कोमल श्रीवास व प्रा. सारिका अग्रवाल के शोधालेख भी प्रकाशित हुए। हिन्दी विभाग के प्रा. कोमल श्रीवास के पी.एच.डी. विषय को अमरावती विद्यापीठ द्वारा स्वीकृति प्रदान की गयी। डॉ. रामप्रकाश वर्मा का नया काव्यसंग्रह प्रकाशित हुआ। डॉ.एस.के. केसवानी ने स्कूल ऑफ स्कॉलर्सद्वारा आयोजित हिन्दी वर्तनी कार्यशाला में हिन्दी शिक्षकों का मार्गदर्शन किया।

संस्कृत विभाग

- १) डॉ. अर्चना लाल यांच्या मार्गदर्शनात एकंदरीत दोन विद्यार्थिनी यांनी संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ अमरावती आचार्य पदवीकरिता प्रबंध सादर केले.
- २) ऑक्टोबर महिन्यात विद्यापीठाने आयोजित केलेल्या पुनश्चर्या कार्यक्रमात रिसोर्स पर्सन म्हणून भाषण केले.
- ३) तासिका तत्वावर असलेल्या वेदाञ्जली काळे यांनी राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, नागपूर विद्यापीठात आचार्य पदवीकरिता प्रबंध सादर केले.
- ४) कु. मेघा रुईकर हिने विद्यापीठाच्या बी.ए. ३ मेरिट यादीत दुसरे क्रमांक प्राप्त केले.

DEPARTMENT OF ENGLISH

During the session 2016-17, Department of English took active part in all the activities organised by our College.

Dr.B.S. Patnaik, Dr. D.R. Khanderao and R.R. Ranpise attended various State Level, National and International Conferences and presented papers in them. Dr. B.S.

Patnaik published her book titled -----

Dr. D.R. Khanderao was awarded Ph.D. degree. A workshop was organised by the Department on the topic 'Interview Tehnique and Personality development'. R.R. Ranpise, Dr. B.S. Patnaik and Dr. D.R.Khanderao enlightened the students of B.A.I, II and III. This workshop will be beneficial for the not only in viva voce for examination self also in the interviews they face in their lives after the education is over. It is also proved helpful to the students to score more than 85% marks in English

समाजशास्त्र विभाग

अभ्यासदौऱ्याचे आयोजन

आंध/गोंड आदिवासी जमातीच्या सामाजिक व सांस्कृतिक जीवनाचे अध्ययन व माहूर (देवी) गडाच्या शेजारील वैविध्यपूर्ण पर्यावरणाचे अध्ययन करण्यासाठी विभागप्रमुख डॉ. दिनकर उंबरकर यांच्या मार्गदर्शनात प्रा.दिलीप कुमरे यांच्या संयोजनात नांदेडच्या किनवट तालुक्यातील परिसराचा अभ्यासदौरा करण्यात आला. या अभ्यासदौऱ्यात प्रा. योगेश कराळे व ३०० च्या आसपास विद्यार्थी सहभागी झाले. विद्यार्थी व प्राध्यापकांनी आदिवासींचे प्रत्यक्ष मुलाखतीच्या माध्यमातून तथ्य संकलित करून अहवाल सादर केला. तसेच, पर्यावरणीय घटकांचा सखोल अभ्यास केला.

संशोधन क्षेत्रातील योगदान

- सत्र २०१६-२०१७ या शैक्षणिक सत्रात विभागप्रमुख डॉ. दिनकर उंबरकर यांच्या मार्गदर्शनात ४ विद्यार्थ्यांनी विविध विद्यापीठांची पी.एच.डी. पदवी प्राप्त केली.
- विभागातील डॉ. दिनकर उंबरकर (विभाग प्रमुख) व प्रा. सुनील गायगोल यांना यु.जी.सी.चा लघुशोध प्रकल्पाची मान्यता व संशोधन कार्य प्रगतिपथावर.
- विभागप्रमुख डॉ. दिनकर उंबरकर यांनी १ आंतरराष्ट्रीय, २ राष्ट्रीय परिषदांमध्ये शोधनिबंधाचे वाचन व १ शोधनिबंध राष्ट्रीय जर्नलमध्ये प्रकाशित केला.
- विभागातील प्रा. सुनील गायगोल यांनी ४ राष्ट्रीय परिषदांमध्ये शोधनिबंधांचे वाचन केले.
- विभागातील प्रा. दिलीप कुमरे यांनी ४ राष्ट्रीय परिषदांमध्ये शोधनिबंधांचे वाचन केले.

राज्यशास्त्र विभाग

- १) २०१६ च्या उन्हाळी पदव्युत्तर राज्यशास्त्राच्या परीक्षेत विभागातील विद्यार्थ्यांनी घवघवीत यश मिळविले आहे.
- २) एम.ए. भाग २ चा विद्यार्थी प्रवीण साहेबराव साबळे यांची नागपूर येथील हिवाळी अधिवेशनात सांसदीय प्रशिक्षण अभ्यासक्रमासा निवड झाली होती. त्यांनी हा अभ्यासक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण केला.
- ३) विभागप्रमुख डॉ. आर.व्ही. राठोड यांची आयएसएसएन व आयएसबीएन पुस्तकातून चार शोधनिबंधांचे प्रकाशन झाले. तसेच, त्यांची विदर्भ राज्यशास्त्र परिषदेच्या उपाध्यक्षपदी निवड झाली.
- ४) विभागप्रमुख डॉ. आर.व्ही. राठोड यांचे 'राजकीय सिद्धांत' हे आयएसबीएन पुस्तक प्रकाशित झाले.
- ५) विभागातील प्रा. आर.एस. दामोदर यांचे आयएसबीएन पुस्तकातून एक शोधनिबंध प्रकाशित झाला आहे.
- ६) विभागातील डॉ.बी.जी. जोगदंड यांचे मान्यताप्राप्त आयएसएसएन व आयएसबीन पुस्तकातून चार शोधनिबंधांचे प्रकाशन झाले.
- ७) विभागातील डॉ. विद्या राऊत यांचे मान्यताप्राप्त आयएसएसएन व आयएसबीएन पुस्तकातून पाच शोधनिबंधांचे प्रकाशन झाले. तसेच, महाराष्ट्र राज्यशास्त्र लोकप्रशासन परिषदेच्या उपाध्यक्षपदी निवड झाली. त्याबरोबर डॉ. विद्या राऊत यांचा मायनर प्रोजेक्ट मंजूर झाला आहे.

इतिहास विभाग

- १) संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या उन्हाळी २०१६ च्या परीक्षेत एम.ए. भाग-२ इतिहासमधून पाच (५) विद्यार्थी प्रथम श्रेणीत, तर दहा (१०) विद्यार्थी उच्चद्वितीय श्रेणीत उत्तीर्ण झाले आहेत.
- २) इतिहास विभागामध्ये दरवर्षीप्रमाणे शिक्षक दिन, गांधी जयंती परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले होते.
- ३) प्रा.डॉ.बी.एस.वझिरे व प्रा. एस.जी. कुळकर्णी यांचे आयएसएसएन शोधपत्रिकेत व राष्ट्रीय परिषदेतील आयएसबीएन

शोध पुस्तिकेत अनुक्रमे ३-३ असे एकूण ६ शोधनिबंध प्रकाशित झाले आहेत.

गृह अर्थशास्त्र विभाग

गृहअर्थशास्त्र विभागात दरवर्षीप्रमाणे याही सत्रात विद्यार्थिनींकरिता विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

स्वयंरोजगाराच्या दृष्टिकोनातून या विभागातील विद्यार्थिनींची रोटरी क्लब ऑफ अकोला मिडटाऊनच्या 'जलसा २०१६' च्या भव्य प्रदर्शनाला दि. १७.१२.२०१६ रोजी भेट देण्यात आली.

या विभागातील विद्यार्थिनींची बालसंगोपनच्या दृष्टिकोनातून दि. १९.१.२०१७ रोजी अमानतपूर ताकोडा ता.जि. अकोला येथील अंगणवाडीस भेट देण्यात आली. बालकांचा शारीरिक,मानसिक विकास कसा होतो व तसेच त्यांच्या पौष्टिक आहारासंबंधी विद्यार्थिनींनी माहिती मिळविली.

या विभागातफे विद्यार्थिनींनी तयार केलेल्या कलात्मक वस्तूंचे प्रदर्शन व विक्री तसेच आनंदमेळाव्याचे दि. २८.१.२०१७ रोजी आयोजन करण्यात आले. कलात्मक वस्तूंमध्ये झुंबर, ग्रीटिंग कार्ड, पेंटिंग फ्रेम, पडदे, वॉल हॅंगिंग, लिफाफे, पुष्पगुच्छ, फ्लॉवरपॉट इत्यादी वस्तू ठेवण्यात आल्या व त्यांची विक्रीसुद्धा करण्यात आली.

आनंद मेळाव्यात विविध पदार्थांचे स्टॉल मांडण्यात आले. जसे - पावभाजी, भेळ, पाणीपुरी, साबुदाणावडा इत्यादी. त्यांना विद्यार्थ्यांचा व प्राध्यापकांचा चांगला प्रतिसाद मिळाला.

विभागप्रमुख प्रा. छाया सं. घड्याळजी यांना सत्र २०१६ मध्ये (रा.सं.तु.म. नागपूर विद्यापीठ) आचार्य पदवी प्राप्त झाली. यांचे राष्ट्रीय शोधपरिषदेतील शोधपत्रिकेत दोन शोधनिबंध (सोविनियर) प्रकाशित झाले. तसेच, माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ या विषयाच्या कार्यशाळेमध्ये सहभाग.

ग्रंथालय विभाग

ग्रंथालय विभागाद्वारे विद्यार्थ्यांमध्ये वाचन अभिरुची निर्माण करण्यासाठी उत्कृष्ट वाचक पुरस्कार देण्यात येतो. यावर्षी हा पुरस्कार सागर पोटदुखे (एम.ए.भाग १) याला देण्यात आला.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.डी. सिकची यांचे मार्गदर्शनात

महात्मा फुले जयंती निमित्त तसेच प्रसिद्ध साहित्यिक डॉ. आनंद यादव यांच्या ग्रंथालयात उपलब्ध ग्रंथांचे प्रदर्शन भरविण्यात आले. प्रदर्शनाचे उद्घाटन प्रभारी प्राचार्य डॉ.आर.व्ही.राठोड यांच्या हस्ते संपन्न झाले. यावेळी प्रा.आर.आर. रणपिसे, डॉ. गोविंद एललकार आदी मान्यवर उपस्थित होते. महात्मा फुले स्मृतिदिनानिमित्त रि.वि.फे.तर्फे ग्रंथालयात स्वच्छता अभियान राबविण्यात आले. ग्रंथपाल डॉ.अशोक सोनोने यांनी दोन राष्ट्रीय परिसंवादांमध्ये आपले शोधनिबंध सादर केले. तसेच, त्यांची मराठी थिऑसॉफिकल फेडरेशनच्या सचिवपदी नियुक्ती झाली.

सांस्कृतिक विभाग

संविधान दिनानिमित्त दि. २६ नोव्हेंबर २०१६ रोजी सकाळी ११ वाजता महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.डी. सिकची, सर्व प्राध्यापक गण व विद्यार्थी यांनी भारताचे संविधान उद्देशिका प्रास्ताविकेचे वाचन केले.

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त १९.१२.२०१६ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांची आजच्या संदर्भातील सार्थकता या विषयावरील मा.प्राचार्य श्री.दत्ता भगत (ख्यातनाम नाटककार, समीक्षक, प्रसिद्ध साहित्यिक, नांदेड) यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ.आर.बी. हेडा (अध्यक्ष, दि.बी.जी.ई. सोसा.अकोला), महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.डी. सिकची, सांस्कृतिक विभागप्रमुख डॉ. स्नेहल शेंबेकर, सर्व प्राध्यापक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

सीताबाई कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय अकोला आणि जिल्हा विधिसेवा प्राधिकरण अकोला यांच्या संयुक्त विद्यमाने १ डिसें. २०१६ रोजी 'जागतिक एड्स व एचआयव्ही दिवस' निमित्त कार्यक्रम संपन्न झाला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा.अॅड. मोतीसिंहजी मोहता (मानद सचिव, दि.बी.जी.ई. सोसायटी अकोला) प्रमुख वक्ते श्री. दर्शनजी जनईकर (जिल्हा कार्य. अधिकारी, एड्स नियंत्रण कक्ष सिव्हिल हॉस्पिटल, अकोला), तसेच प्रमुख अतिथी श्री.प्र.मा. बाडगी (सचिव, जिल्हा विधिसेवा प्राधिकरण, अकोला), श्री. अमृतजी बिराजदार (दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर व न्यायदंडाधिकारी प्रथम वर्ग, अकोला) महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.डी. सिकची, सांस्कृतिक विभागप्रमुख डॉ.स्नेहल शेंबेकर,

सर्व प्राध्यापक व विद्यार्थीवर्ग यांच्या उपस्थितीत संपन्न झाला.

दि. बी.जी.ई. सोसायटी अंतर्गत श्री. नटवरलाल चौधरी पुरस्कृत वक्तृत्व स्पर्धा दि. १३.१.२०१७ रोजी घेण्यात आली. यामध्ये सीताबाई कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयाचा विद्यार्थी आकाश डोंगरे याने प्रथम क्रमांक मिळविला. या स्पर्धेचा विषय होता, 'नोटबंदीमुळे भारतीय अर्थव्यवस्थेवर झालेला परिणाम.'

एन. सी. सी. विभाग

दरवर्षी विभागामार्फत विविध उपक्रम राबविण्यात येतात. विद्यार्थ्यांच्या अंगी असलेल्या सुप्त गुणांना वाव मिळावा व त्यांची कार्यक्षमता वाढावी हा त्यामागचा उद्देश असतो. यावर्षी विभागांतर्गत दि. १ जुलै २०१६ रोजी महाविद्यालय परिसरात १०० वृक्षांची लागवड करण्यात आली. शासनाने दिलेल्या निर्देशानुसार सदर वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार पाडण्यात आला. दि. २० ऑगस्ट २०१६ रोजी ११ व्या कॅडेट कोअर बटालियन अकोल्याचे कमांडिंग ऑफिसर इलावर्सन यांनी दि.१९ ऑगस्ट २०१६ रोजी एनसीसी विभागाला भेट देऊन समाधान व्यक्त केले.

'एड्स' सप्ताहानिमित्त १ डिसेंबर २०१६ रोजी महाविद्यालयाच्या पुढाकाराने जनजागृती रॅली काढण्यात आली. याप्रसंगी दि. बेरार जनरल एज्युकेशन सोसायटीचे मानद सचिव अॅड. मोतीसिंहजी मोहता आणि महाविद्यालयाचे प्राचार्य यांनी हिरीरीने सहभाग घेतला.

या सत्रातील विशेष उल्लेखनीय बाब म्हणजे, एन.सी.सी. युनिटची जेयुओ कॅडेट कु. दर्शनी सुभाष शोगेकार हिने प्री आर.डी. कॅम्प औरंगाबाद येथे महाविद्यालयाच्या एन.सी.सी. विभागे महत्त्व वाढविले. तसेच दि. २ जानेवारी ते ७ जानेवारी २०१७ या दरम्यान पोलिस प्रशिक्षण केंद्र, अकोला येथे पोलिस रायडिंग डे साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमात एन.सी.सी.च्या विद्यार्थ्यांसह इतरही विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्तपणे सहभाग घेतला.

तुमन्स सेल

तुमन्स सेल अंतर्गत दि. ८ डिसेंबर २०१६ रोजी विश्व स्तन कॅन्सर जनजागृती अभियान वैद्यकीय महाविद्यालयाच्या वतीने स्तनाचा कॅन्सर यावरील मार्गदर्शन व तपासणी शिबिर घेण्यात आले. या शिबिरासाठी डॉ. अरुण हुमणे, डॉ. कल्पना काळे, डॉ. पुष्पा लोकरे, परिचारिका सौ. बागडे, तेंडुलकर या टीमद्वारे निःशुल्क

तपासणी व मार्गदर्शन विद्यार्थिनींना व महिला प्राध्यापकांना करण्यात आले.

वुमन्स सेलतफे दि. १ फेब्रुवारी २०१७ रोजी अकोला पोलिस दल दामिनी चिडीमार विरोधी पथक यांच्या वतीने पीएसआय यावलीकर मॅडम, कॉन्स्टेबल श्री. विशाल मोरे, श्री. मुकुंदे यांनी विद्यार्थ्यांसाठी एकदिवसीय कार्यशाळा घेतली.

DEPT. OF MUSIC & P.G. DIPLOMA IN SOUND RECORDING

- 1) In this academic session 10 full time lecturers are working.
- 2) Regular periods started according to the time table.
- 3) Opportunity was given to students to participate in various musical competitions & programmes.
- 4) Students participated in Youth festival of S.G.B. Amravati Univ. Amravati.Ku.Shraddha Wankhade of M.A. I year has been selected for colour coat of Amravati University & also selected for National compitition held at Kolhapur.
- 5) Under able guidance of Dr. N.S.Lande students presented excellent welcome song & gauraogee in the programme of Dr. Babasaheb Ambedkar Mahaparinirwan Din.
- 6) Some faculties were invited as judge for Music competitions organised by Various organisations.
- 7) Dr. S.D.Shembekar has been working as member of board of studies of H.S.C. Board Pune.She has been appointed as a co-ordinator of Kala Shikshan Vibhag of the same.
- 8) Ku. Kanchan Solanke students of Music department have participated in the bhavgeet Competition organised by Dadar matunga cultural centre Mumbai & was selected for finals at Mumbai.
- 9) Faculty members have presented total 10 research papers in different National level seminars & journals.
- 10) Adinath Dhumale & Rohit Dapure has participated in the Bhavgeet compitition organised by L.R.T. College Akola & secured second & third prize.
- 11) On the occasion of Independence day Department of Music presented an excellent musical programmes in Akola central jail before the prisoners which was highly appreciated.
- 12) Ku. Shraddha Wankhade secured second prize in Bhavgeet compitition organised by Shivaji College .
- 13) Music Department presented an excellent cultural

programme at Akola District Court on the occasion of Kojagiri Pournima.

- 14) Students will participate in all the Music compititions which will be held later.
- 15) In the coming session i.e. 2017-2018 the Dept. of P.G. Diploma in Sound recording will provide audio C.D. of practical portion of B.A. I, II,III year to the students of Music Department.
- 16) Music department has organise a Musical Concert of Ku. Aboleee Gadre, a pass out student in the month of October which was highly appreciated.
- 17) C.D. of devotional songs named "Nirmal Moti" sung by Dr.D.R.Elalkar has been published by N.I.T.L. pune. He also participated in "Lok Adalat".
- 18) Dr. K.P.Barde has published a book named "Vidyalaya ke Prarthana Geet" by Arihant prakashan Jodhpur.
- 19) Under guidance of Dr. S.D.Shembekar one student have been awarded P.Hd & one student have submitted his thesis.

SCIENCE AND COMMERCE DEPT.

During the session 2016-17 science & commerve faculties actively participated in all the educational and cultural programmes organized by the college Dr. Trishala L.Khandekar (Elalkar) was awarded P.Hd. in 'Zoology'. National level search examination (NTS) was conducted by expert lecturers of science & commerce department for the students of science and commerce. Out of which one student got silver medal for his extra-ordinary performance.

Under the health check up scheme Dr. A.R. Rehman visited to the Jr. College during the session. He discussed about heart disease and precautionary care and treatment. He perticularly advised about the changes during the adulance stage.

Prof. Priti Umarkar, Prof. Dipti Vorani & Prof. Poonam Mankar (Pisey) published their research papers in various national conferences.

Due to special efforts of Res. Principal Dr.R.D. Sikchi New Science and Computer lab were arranged & introduced to students. & under the guidance of experts they got informed about various practials.

Students also visited to the computer lab & various information related to different softwares were given to the students by experts.

***